

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra žurnalistiky

Josef Lavička

**Odchýlení jazyka hlavního zpravodajství německé televize
ARD od normativních zásad**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Viktor Jílek, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 12. května 2011

.....

Josef Lavička

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá jazykovou analýzou hlavní zpravodajské relace německé veřejnoprávní televize ARD, a to z hlediska zásad informační kvality, tedy porušení či dodržení jazykové objektivit. Základním hodnotícím kritériem analýzy je Westerstáhlovo pojetí objektivit. V analýze se práce zaměřuje na identifikaci příznakových prostředků lexikální, syntaktické, textové a zvukové roviny zpravodajství a analyzuje tak veškeré promluvy moderátorů i reportérů v týdenním vzorku vysílání hlavní zpravodajské relace. Výsledky analýzy práce podrobně rozebírá. Práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části se zabývá vymezením pojmu zpravodajství, jeho role v rámci masové komunikace a stanovením zpravodajské normy v návaznosti na zásady informační kvality. Druhou částí práce je teoreticko-analytické vymezení jednotlivých rovin jazyka zahrnující kromě teoretického vymezení konkrétní roviny vždy i tabulku obsahující celkový počet různých porušení zásad informační kvality ve sledovaném vzorku. V dílčích závěrech i celkovém závěru pak práce shrnuje výsledky analýzy, čímž odpovídá na otázku, do jaké míry se zpravodajství ARD odchyluje od informační kvality.

Abstract

This bachelor thesis deals with the language analysis of the main news reports of the German public television ARD from the point of view of their information quality, i. e. whether the language objectivity is broken or kept. The basic evaluation criterion of the analysis is the concept of objectivity by Westerståhl. In the analysis, the thesis focuses on the identification of the typical means of lexical, syntactical, textual and acoustic levels of the news, and thus it analyses all the utterances of both the moderators and reporters in a one-week sample of the broadcast. The results of the analysis are thoroughly discussed in the thesis. The thesis is divided into two parts. The theoretical part deals with the definition of the term "news reporting" and its role in terms of mass communication, and then with the establishment of a news norm, following the principles of the information quality. The second part of the thesis is a

theoretically analytical determination of individual language levels, including, in addition to the theoretical determination of a concrete level, always a chart, containing the total sum of how many times the rules of the information quality were broken in the examined sample. Both the partial outcomes as well as the final one summarize the results of the analysis, and in this way it answers the question to what degree the ARD news reporting diverges from the information quality.

Klíčová slova: zpravodajství, informační kvalita, objektivita, Jörgen Westerståhl, lexikální rovina, syntaktická rovina, textová rovina, zvuková rovina, funkce, jazyk, ARD, Německo.

Key words: news reporting, information quality, objectivity, Jörgen Westerståhl, lexical level, syntactical level, textual level, acoustic level, function, language, ARD, Germany.

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce panu Mgr. Viktoru Jílkovi Ph. D. za veškerou odbornou pomoc, podnětné konzultace i připomínky. Dále chci poděkovat také svým rodičům za neustálou pomoc a podporu ve studiu.

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 ZPRAVODAJSTVÍ	11
2.1 CHÁPÁNÍ POJMU ZPRAVODAJSTVÍ	11
2.2 FUNKCE ZPRAVODAJSTVÍ V RÁMCI MASOVÉ KOMUNIKACE	12
2.3 ZPRAVODAJSKÁ NORMA	13
2.3.1 INFORMAČNÍ KVALITA – OBJEKTIVITA	13
2.3.2 WESTERSTÅHLOVA KRITÉRIA OBJEKTIVITY	14
3 TEORETICKÝ RÁMEC A VÝSLEDKY ANALÝZY JEDNOTLIVÝCH ROVIN ZPRAVODAJSTVÍ	20
3.1 LEXIKÁLNÍ ROVINA ZPRAVODAJSTVÍ	20
3.1.1 LEXIKÁLNÍ JEDNOTKY PODLE STYLOVÝCH PŘÍZNAKŮ	21
3.1.2 LEXIKÁLNÍ JEDNOTKY PODLE PŘÍSLUŠNOSTI K NESPISOVNÝM ÚTVARŮM NÁRODNÍHO JAZYKA	24
3.1.3 LEXIKÁLNÍ JEDNOTKY CIZÍHO PŮVODU	26
3.1.4 LEXIKÁLNÍ JEDNOTKY PODLE ČASOVÝCH PŘÍZNAKŮ	26
3.1.5 LEXIKÁLNÍ JEDNOTKY S PŘÍTOMNOSTÍ EXPRESIVITY	28
3.1.6 ZKRATKY A ZKRATKOVÁ SLOVA	29
3.1.7 SÉMAZIOLOGICKO-ONOMAZIOLOGICKÉ DERIVACE	30
3.1.8 FRAZEOLOGISMY	31
3.1.9 PŘÍTOMNOST HODNOCENÍ VE SDĚLENÍ	32
3.1.10 PŘÍTOMNOST KONTEXTOVÉ EXPRESIVITY	33
3.2 SYNTAKTICKÁ ROVINA ZPRAVODAJSTVÍ	35
3.2.1 ROZDĚLENÍ SYNTAXE PODLE DRUHU VĚTY	35
3.2.2 SUBJEKTIVNÍ POŘÁDEK SLOV	36
3.2.3 ODCHYLKY OD REGULÉRNÍ VĚTNÉ STAVBY	37
3.2.4 DÍLČÍ ZÁVĚR K SYNTAKTICKÉ ROVINĚ	42
3.3 TEXTOVÁ ROVINA ZPRAVODAJSTVÍ	44
3.3.1 TEXTOVÉ KOMPONENTY	44
3.3.2 TEXTOVÉ MODELY	47
3.3.3 TEXTOVÉ VZORCE	51
3.3.4 DÍLČÍ ZÁVĚR K TEXTOVÉ ROVINĚ	54
3.4 ZVUKOVÁ ROVINA ZPRAVODAJSTVÍ	56
3.4.1 ORTOEPIE	56
3.4.2 ZVUKOVÉ PROSTŘEDKY JAZYKA	58
3.4.3 INTONAČNÍ STYLOVÉ PROSTŘEDKY	58
3.4.4 MLUVNÍ TEMPO	62
3.4.5 DÍLČÍ ZÁVĚR KE ZVUKOVÉ ROVINĚ	63

4 ZÁVĚR	64
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	66
5.1 LITERATURA	66
5.2 INTERNETOVÉ ZDROJE	68
6 SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	70
7 PŘÍLOHY	71
7.1 SEZNAM PŘÍLOH	71

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá odchýlením jazyka hlavního zpravodajství německé televize ARD¹ od informativní funkce, tedy tím, zda jazyk této relace dodržuje nebo nedodržuje zásady informační kvality a jak častý je v něm výskyt prostředků, kterými se od těchto zásad odchyluje. Úkolem práce je zhodnocení toho, jak se výrazové prostředky² používané v hlavním zpravodajství televize ARD jazykově odchylují či neodchylují od normy, která je dána ústavním zákonem³ a „Státní smlouvou o rozhlasu a televizi ve sjednoceném Německu“⁴. Bakalářské diplomové práce z minulých let⁵, které sledovaly porušení informační kvality v České televizi a TV Nova a také potenciál jazykových prostředků vnášet do textů jinou než informativní funkci, dokázaly, že ve zpravodajství České televize a především TV Nova vystupují vedle informativní funkce i další funkce, jejichž výskyt není v souladu se zásadami informační kvality.⁶ Protože z tohoto pohledu německé televizní zpravodajství ještě nikdo nehodnotil, chceme zjistit, jak jsou tyto pro zpravodajství z pohledu informační kvality příznakové funkce v televizi ARD naplněné.

Při strukturaci práce jsme se inspirovali právě zmíněnými pracemi Holubičky a Martince, Kovačičové a Trčkové, či Resslerové, které se zabývaly jazykem zpravodajství ČT 1 a TV Nova.

Práce bude mít dvě části. Úkolem první části bude vymezení jazyka zpravodajství a stanovení teoretického rámce. Budeme při tom vycházet z předpokladu, že zpravodajství by mělo být informativní a nemělo by naplňovat jiné intence. Při tvorbě rámce budeme potom vycházet ze zákonného rámce fungování německých veřejnoprávních médií, v němž jsou požadavky na zpravodajství obsaženy. Budeme aplikovat normativní teorii médií, jak ji popisuje McQuail, a použijeme modelu objektivitý Jörgena Westerståhla, který aplikujeme

¹ Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (=Pracovní společnost veřejnoprávního rozhlasu Spolkové republiky Německo)

² Lexikální, syntaktické, textové a zvukové

³ Ústavní zákon Spolkové republiky Německo, článek 5, odstavec 1.

⁴ Staatsvertrag über den Rundfunk im vereinten Deutschland

⁵ Například práce Holubičky a Martince, Kovačičové a Trčkové, Resslerové.

⁶ Například funkce interpretativní, persvazivní.

na jazyk zpravodajství ARD. Na základě rešerší následně identifikujeme v jednotlivých rovinách jazyka (lexikální, syntaktické, textové a zvukové) příznakové prostředky z pohledu zpravodajské normy, přičemž budeme sledovat, které aspekty informační kvality, tyto prostředky porušují. Při identifikaci příznakových prostředků v rámci jednotlivých rovin budeme pracovat nejen s německou, ale i s českou systematikou.⁷ Takto vytvořený analytický rámec následně aplikujeme při analýze.

U jednotlivých rovin jazyka bude po teoretické části uvedena vždy část analytická, v níž uvedeme příklady jevů porušujících informační kvalitu, se kterými jsme se ve zkoumaném vzorku setkali⁸. Na konci každé roviny bude tabulka s výsledky analýzy a dílčí závěr k rozebírané rovině. U každého analyzovaného jevu uvedeme počet jeho výskytů ve sledovaném vzorku včetně jeho procentuálního zastoupení v rámci roviny. V dílčím závěru potom provedeme vždy zhodnocení výsledků a okomentujeme je. V závěru práce se budeme zabývat také porovnáním toho, která ze zkoumaných rovin byla nejvíce porušována, stejně tak uvedeme i výskyt prvků porušujících jednotlivé aspekty objektivit stanovené Westerståhlem.

Grafy, které budou zobrazovat procentuální zastoupení či celkový počet jednotlivých jevů v analyzovaném vzorku, uvedeme v přílohách.

Budeme tedy analyzovat rovinu lexikální, syntaktickou, textovou a zvukovou. Rovinu morfologickou vypustíme. Podle Bartoška je tato rovina v českých médiích až na výjimky v souladu se zásadami informační kvality⁹, v německých médiích je situace identická. Věnovat se nebudeme ani obrazové složce vysílání a zvukovým podkresům. S jazykovou složkou sice obraz v televizním vysílání souvisí, ale v této práci se mu s ohledem na předpokládaný rozsah práce a její zaměření na jazykovou složku nebudeme věnovat. Zaměříme

⁷ Německá systematika se totiž některými rovinami nezabývá dostatečně podrobně a česká systematika je v některých případech na němčinu aplikovatelná. Půjde konkrétně o celou rovinu textovou (ta je však doplněna kromě české systematiky například v problematice textových vzorců i názorem německých autorů), dále o problematiku pauz v rovině zvukové. I v lexikální a syntaktické rovině jsme se kromě charakteristiky konkrétních jevů z německého pohledu snažili zahrnout i české pojetí dané problematiky.

⁸ V rámci syntaktické roviny uvedeme pro větší názornost i příklady jevů, které se ve sledovaném vzorku nevyskytovaly.

⁹ Bartošek 2002, s. 58-60.

se pouze na hlavní zpravodajství. Sportovní sdělení a předpovědi počasí jsou v porovnání s běžným zpravodajstvím velmi specifické, proto se jimi zabývat nebudeme.

V analýze budeme počítat všechny jazykové prostředky s potenciálem porušovat zásady informační kvality. V lexikální rovině však budeme při několikerém výskytu identického porušujícího prostředku v rámci jednoho sdělení započítávat tento prostředek pouze jednou.

Vzorkem vysílání, který jsme zkoumali, bylo 7 po sobě jdoucích vydání hlavní zpravodajské relace ARD odvysílaných v týdnu 17. – 23. ledna 2011. Celkově jsme tak analyzovali 63 zpráv. Všechny tyto nahrávky obsahuje přiložené CD.

2 Zpravodajství

2.1 Chápání pojmu zpravodajství

Osvaldová uvádí, že zpravodajství by se mělo snažit o zachycení aktuálních událostí, jejich popis i předání různorodému publiku¹⁰. Proto by zpravodajství mělo být „přesné, vyvážené, nepředpojaté a poctivé při výběru, zpracování a prezentaci, nestranné, aktuální, včasné, jasné a srozumitelné.“¹¹

Bartošek uvádí, že „zprávy mají být maximálně pravdivé, objektivní a „vyvážené““ a dodává, že je dobré mít informaci ověřenou z více nezávislých zdrojů. Přesvědčovací funkci připisuje dílčí oblasti publicistické.¹²

Podobně jako Bartošek vidí zpravodajství i Bečka, když jako hlavní znaky zpravodajství vypočítává dokumentárnost, aktuálnost¹³, objektivnost a neexpresivnost.¹⁴

Walter von LaRoche, německý profesor žurnalistiky, apeluje v souvislosti se zpravodajstvím především na aktuálnost, výstavbu, srozumitelnost sdělení a objektivitu. Je především dobré, aby byly zprávy časově bezprostřední a aktuální.¹⁵ Z hlediska výstavby LaRoche doporučuje především řadit nejdůležitější informace na začátek zprávy. Dále vypočítává také otázky, na které by měla dobrá zpráva odpovědět v první řadě. Jsou jimi otázky kdo, co, kdy, kde, jak, proč a odkud.¹⁶ Upozorňuje však, že jen tento postup vždy nestačí. Je potřeba hledat i odpovědi na další otázky, které nehrají primární roli, ale mohou pomoci například objektivně dokreslit pozadí události. V kapitole o srozumitelnosti klade LaRoche důraz zase především na přesné a názorné zpravování, nezatajování jmen, objasňování termínů a zkratk, vylíčení toho, jak k události došlo, uvedení všech souvislostí, tvoření krátkých vět, opakování nejdůležitějších informací či omezené užití obrazů, jazykových klišé či cizích slov.¹⁷

¹⁰ Osvaldová 2001, s. 14.

¹¹ Osvaldová, Halada 1999, s. 214.

¹² Bartošek 2001, s. 71.

¹³ Především časovou, ale i vzhledem k osobám a místům

¹⁴ Bečka 1986, s. 87-89.

¹⁵ La Roche 1992, s. 64-69.

¹⁶ La Roche, s. 76-97.

¹⁷ La Roche, s. 98-116.

Úkolem zpravodajství tedy je podávání pravdivých, vyvážených, aktuálních a neutrálních informací o významných věcech, zajímavých událostech. Především ale o tom nejdůležitějším, co se ve světě kolem nás děje.

2.2 *Funkce zpravodajství v rámci masové komunikace*

Strukturní a funkční model komunikační situace rozlišuje následující funkce sdělení: emotivní, konativní, referenční, poetickou, fatickou a metajazykovou.¹⁸ Pro nás je, vzhledem k tématu naší práce, nejdůležitější funkce konativní, která je zaměřená na příjemce sdělení. Právě z ní vycházejí tzv. specifické funkce, skrze něž sdělení různě působí na příjemce.¹⁹ Mezi specifické funkce patří funkce:²⁰

- **informativní** – má za úkol pouze **předat informaci** a vyrovnat informační obsahy vědomí původce a příjemce;
- **získávací** – má působit jako motivace, **získat** příjemce po předchozí persvazi;
- **persvazivní** – rozumově nebo psychologicky **přesvědčuje** jedince i početné skupiny a mění jejich postoje;
- **direktivní** – jejím cílem je **řídít** jednání příjemce;
- **dokumentární** – klade si za úkol, „**dát** ústnímu jednání povahy úřední nebo **oficiální trvalou hodnotu** písemného dokumentu“²¹;
- **edukativní** – její účel je v podstatě stejný jako u funkce informativní. Kromě vyrovnání informačních obsahů se však edukativní funkce snaží i o **rozšíření obecných vědomostí** příjemce;

Jílek zkoumá problematiku funkcí z lingvistického pohledu a uvádí, že „jakékoliv produkované sdělení je určeno příjemci a má na něj určitým způsobem působit, nejčastěji na jeho vědomí, má vyvolat žádoucí změny vědomí či reakce.“²² To souvisí s naplněním uvedených specifických funkcí.

Každé sdělení v masově-komunikačním rámci naplňuje konkrétní komunikační funkci. Jílek se odkazuje na McQuaila, který z pohledu masové

¹⁸ Jílek 2005, s. 67.

¹⁹ Jílek 2005, s. 67.

²⁰ Jílek 2005, s. 68.

²¹ Bečka, 1992, s. 40.

²² Jílek 2005, s. 67.

komunikace uvádí pět základních funkcí médií ve společnosti, a sice: informování, korelace, kontinuita, zábava a získávání.²³

Funkce, které jsou v médiích z lingvistického a masově-komunikačního pohledu naplněny, se tedy navzájem překrývají. Ačkoliv pojetí médií z hlediska masové komunikace je mnohem širší než lingvistický pohled, můžeme pohled masové komunikace na informativní funkci aplikovat na chápání zpravodajství z pohledu jazyka.

2.3 Zpravodajská norma

McQuail charakterizuje normativní teorie médií jako teorie, které „se zabývají zkoumáním a předepisováním toho, jak se média mají chovat, mají-li být zviditelněny či zvýrazněny některé společenské hodnoty.“²⁴ McQuail dále uvádí, že „normativní teorie, které si daná společnost ve vztahu k médiím vytvořila, lze obvykle najít v zákonech, nařízeních, mediální politice, etických kodexech a veřejných debatách.“ Normativní teorie médií tedy zkoumá a zdůvodňuje, proč, jak a čím, se snaží společnost média regulovat. Je tedy jedním ze způsobů odborného nazírání na problematiku médií²⁵. Zpravodajská norma pak ze zákonů, nařízení, mediální politiky, kodexů a veřejných debat vychází, přičemž má však naplňovat informativní funkci. „Naplnění informativní funkce je základem pro stanovení komplexu norem platných pro danou oblast, včetně norem jazykových. Oblast masové komunikace zde pracuje s terminologickým souslovím informační kvalita,“²⁶ dodává Jílek.

2.3.1 Informační kvalita – objektivita

Jílek uvádí, že „objektivita představuje ústřední pojem ve vztahu ke kvalitě poskytovaných informací“ a „jedná se o jeden ze základních standardů působení médií a jejich případného hodnocení“.²⁷ Objektivitou se zabývá i Denis McQuail, který jmenuje její hlavní rysy:

- vylučování subjektivního pohledu či osobního zaujetí

²³ Jílek 2009, s. 47.

²⁴ McQuail 1999, s. 25.

²⁵ Dalším způsobem jsou například konstruktivistické teorie médií.

²⁶ Jílek 2004, s. 81.

²⁷ Jílek, 2009, s. 58.

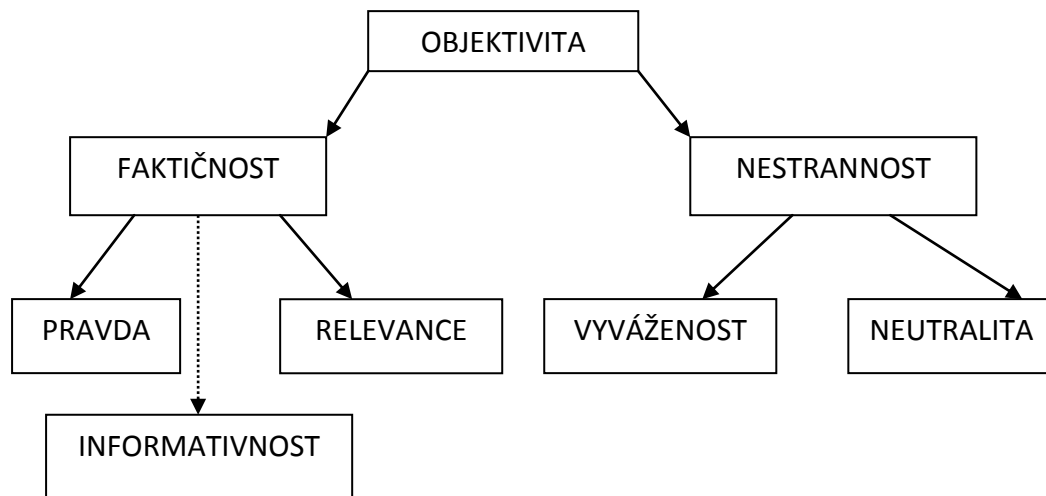
- absence stranění (zdržení se jakékoliv předpojatosti)
- respektování přesnosti a dalších kritérií pravdivosti – relevance a úplnosti
- nepřipustnost skrytých motivů a služby třetí straně (např.: skrytá reklama aj.)²⁸

Díky tomu tak můžeme lépe rozlišit, zda se v konkrétním komunikátu nachází pouze objektivní a plnohodnotné informace, či je zde použito i informací jazykově nekorektních, persvazivních nebo reklamních.

2.3.2 Westerstáhlova kritéria objektivity

Denis McQuail při popisu objektivity uvádí přístup k objektivitě, který vytvořil švédský profesor Jörgen Westerståhl.²⁹ Objektivita je v jeho schématu dělena následovně:

Obrázek č. 1

(McQuail 1999, s. 174)

2.3.2.1 Oblast faktičnosti

2.3.2.1.1 Aspekt pravdivosti

Pravdivost nebo též pravda zasahuje především oblast zpravování o událostech. Zpravodajství nemá obsahovat žádné komentáře. Kromě požadavku na absenci komentářů zahrnuje Westerståhl do aspektu pravdivosti i další

²⁸ McQuail, 1999, s. 172-173.

²⁹ McQuail 1999, s. 174.

požadavky, a sice: požadavek na úplnost, přesnost, a snahu o nezatajování důležitých faktů.

Vliv aspektu pravdivosti na jazyk zpravodajství

Oblast pravdivosti předpokládá, že zpravodajství nebude obsahovat komentáře. To znamená, že se ve zpravodajské oblasti používají konkrétní textové vzorce, komponenty a modely, ze slohových postupů se vyskytuje zejména postup informační a objektivizovaný věcný popisný.³⁰ Užití úvahových či výkladových³¹ prvků je ve zpravodajství vyloučeno stejně jako expresivní výrazy a hodnotící slova.

Druhým požadavkem aspektu pravdivosti je požadavek na úplnost zprávy. Tu však, jak se domnívá Jílek, „lze realizovat pouze při volbě vhodného textového vzorce a jeho dodržení“.³² Ve zpravodajství by tedy měly být použity jen zpravodajské žánry, které nejsou v rozporu s informační kvalitou³³. Posledním požadavkem aspektu pravdivosti je povinnost nezavádět příjemce a být přesný. Jílek uvádí, že například v oblasti lexika by tak nemělo být užíváno pojmenování s širokou či nepřesnou a neurčitou sémantikou. Taktéž syntaktická závislost jednotlivých vět by měla být vyjádřena jednoduše a znatelně.

2.3.2.1.2 Aspekt relevance

Relevance jako aspekt faktičnosti se zabývá především výběrem informací v závislosti na jejich důležitosti pro příjemce a společnost. Důraz je zde kladen i na aktuálnost zpráv.

Vliv aspektu relevance na jazyk zpravodajství

McQuail o aspektu relevance uvádí, že „je velice obtížné ji definovat a dosáhnout jí objektivním způsobem. Vztahuje se spíše k procesu výběru než k formě prezentace a vyžaduje, aby selekce probíhala podle jasných a

³⁰ Jílek 2005, s. 81.

³¹ Výjimku představuje užití výkladových prvků při vysvětlování odborných termínů, které se ve sdělení vyskytují.

³² Jílek 2009, s. 59.

³³ Jílek jako příklad uvádí zprávu v základní podobě, které odpovídá na otázky kdo, co, kdy a kde.

koherentních zásad vymezujících, co je důležité pro cílového příjemce a (nebo) pro společnost.“³⁴

Jílek rozlišuje vnější relevanci, jež ovlivňuje řazení informací v periodiku, a vnitřní relevanci, která ovlivňuje tematickou strukturu sdělení, řazení informací uvnitř textu a délku jednotlivých úseků.³⁵

2.3.2.1.3 Aspekt informativnosti

Třetím aspektem faktičnosti je informativnost. Ačkoliv si informativnosti často nevšímáme a nepřikládáme jí větší důležitost, hraje z hlediska informační kvality ve zpravodajství velmi významnou roli. Udává totiž, co by mělo zpravodajství obsahovat, aby se zvýšila pravděpodobnost jeho pochopení, zaznamenání publikem, či doputování zprávy k publiku.³⁶

Vliv aspektu informativnosti na jazyk zpravodajství

S aspektem informativnosti souvisí v první řadě apel na srozumitelnost zpravodajských sdělení. Důsledkem tohoto požadavku je dle Jílka například zužování spektra užívaných lexikálních jednotek, vynechávání méně frekventovaných či aktualizovaných lexikálních prostředků³⁷. Co se týče větné stavby, má být srozumitelnost dodržována zejména preferováním lineární struktury či užíváním kratších vět a větných celků. Zároveň zde Jílek upozorňuje na velký význam užití standardizovaných informačních textových vzorců, „které ze své podstaty vyhovují požadavku informativnosti a představují základní interpretační klíč ve vztahu k funkci sdělení“³⁸. Požadavku informativnosti vyhovují díky tomu, že se v průběhu užívání ustálily.³⁹

³⁴ McQuail 1999, s. 173-174.

³⁵ Jílek 2009, s. 60.

³⁶ McQuail 1999, s. 174.

³⁷ Těmito méně frekventovanými či aktualizovanými prostředky jsou myšleny například aktuální metafory, frazeologismy, termíny a terminologická spojení bez vysvětlivek, zkratky, internacionalismy, neologismy, archaismy, historismy, argotismy či slangismy.

³⁸ Jílek 2009, s. 59.

³⁹ Jílek 2009, s. 59.

2.3.2.2 Oblast nestrannosti

2.3.2.2.1 Aspekt vyváženosti

Vyváženosti dosáhneme tím, že dáme v médiích stejný čas, prostor či důraz jednotlivým aktérům události i názorům na ni.

Vliv aspektu vyváženosti na jazyk zpravodajství

Aspekt vyváženosti je znatelný zejména v delších komunikátech, v nichž se projevuje zakomponováním opozitních názorů, jejich pozicí v textu a celkovou strukturou sdělení. Dodržení vyváženosti tedy dosáhneme zvolením textových vzorců a textových komponentů, které jsou z hlediska informační kvality pro zpravodajství přípustné.⁴⁰ Jedná se například o strukturaci zprávy do kompozice obrácené pyramidy, tedy s uvedením nejdůležitějších informací v úvodu zprávy a méně důležitých informací až v jejích dalších částech.

2.3.2.2.2 Aspekt neutrality

Neutralita znamená, že budeme sdělení ve zpravodajství zobrazovat bez zaujetí. McQuail však uvádí, že dodržování neutrality nemusí být úplně nutné. V současné mediální sféře totiž existují média, která vnímají událost často velmi rozdílně. Neutralita je tedy příjemci sdělení částečně nahrazena právě tímto odlišným chápáním události v jednotlivých médiích. To však předpokládá, že každý příjemce bude procházet větší množstvím médií.⁴¹

Vliv aspektu neutrality na jazyk zpravodajství

Aspekt neutrality je podle Jílka naplněn vyloučením implicitní subjektivity a přítomností nociality, užíváním spisovných, neutrálních (zejména neexpresivních, neobrazných) prostředků všech rovin jazyka.⁴² K dodržení neutrality by se tedy v jazyce zpravodajství neměla objevit expresiva, obrazná pojmenování nebo frazeologismy. Co se týče syntaxe, jsou problémem řečnické otázky a v textové rovině jazyka je špatné použití textových modelů porušujících

⁴⁰ Jílek 2009, s. 60.

⁴¹ McQuail 1999, s. 174.

⁴² Jílek 2009, s. 60.

informační kvalitu. Těmi jsou například textový model výkladový, vyprávěcí či subjektivně popisný.⁴³

2.3.3 Objektivizace sdělení

Jílek uvádí, že „v rámci praktického fungování jednotlivých masmédií je ve společenském kontextu obtížné dodržet veškeré zásady informační kvality.“⁴⁴ Tímto myslí konkrétně tlak osob, skupin či organizací s médii spojených či těch, o kterých zpravodajství informuje. V úvahu musíme vzít také tlak času a prostoru, který je kladený přímo na novináře.

Bartošek⁴⁵ tvrdí, že v dnešním pojetí médií jako firem, které musí prosperovat, působí na média množství tlaků, kvůli kterým je nemožné dosáhnout naprosté objektivity zpravodajství. Mezi tyto tlaky řadí tlak času a prostoru, prostředí, osobního pohledu, média, mediální scény či tlak současné jazykové situace.

Z hlediska informační kvality tedy při produkci zpravodajství působí množství limitů. Proto, jak uvádí Jílek, „si novináři vytvářejí specifickou metodu práce, soubor postupů, které v mnoha ohledech určuje či modifikuje mediální organizace. Postupy umožňují původci vyhnout se limitům, které jsou dány faktickou nemožností zjistit veškeré informace o předmětu zájmu, nutnosti třídít, zveřejnit pouze část z nich (subjektivní výběr faktů). Vyhovují tlaku profese, ale také vztahu ke společnosti, omezují možnost, že sdělení budou označena jako neobjektivní.“⁴⁶

Michael Kunczik uvádí, že kromě ověřování všech informací se v zájmu „objektivity“ sahá právě k těmto souborům objektivizačních postupů. Následně čerpá z Gay Tuchmanové a tyto čtyři základní objektivizační postupy vyjmenovává. Jsou jimi:

- **uvádění protikladných názorů** – „Velká část surovin, které novinář zpracovává, se skládá z názorových vyjádření politiků, prohlášení spolků, hospodářských podniků atd. Jedinou možností, jak se ochránit

⁴³ Jedná se například o textový model výkladový, subjektivně popisný či vyprávěcí.

⁴⁴ Jílek 2009, s. 60.

⁴⁵ Bartošek 2002, s. 68.

⁴⁶ Jílek 2009, s. 60-61.

před kritikou a obviněním ze zaujatosti, je dát slovo také druhé straně.⁴⁷ Tím se podpoří věrohodnost média a divák dostane možnost, sám se rozhodnout, komu uvěří.

- **prezentace dodatečných důkazů** – Kunczik tuto kategorii vysvětluje jako proces dodání věrohodnosti sdělení tím, že novinář dodatečnou rešerší získá podpůrná fakta, která bývají obecně považována za pravdivá, a proto nevyžadují další verifikaci.
- **použití uvozovek (Jílek uvádí název: použití citací a parafrází⁴⁸)** – citace názorů ostatních podpoří argumentační řetězec, použitím uvozovek se zvýrazní žurnalistův odstup od tématu.
- **rozčlenění informace do správného pořadí** – nejdůležitější informace se mají uvádět na začátku sdělení, další odstavce pak mají přinášet informace se stále menší důležitostí. To znamená, že zpráva bude svou strukturou odpovídat modelu obrácené pyramidy.⁴⁹

⁴⁷ Jílek 2009, s. 60-61.

⁴⁸ Jílek 2009, s. 61.

⁴⁹ Kunczik 1995, s. 140-141.

3 Teoretický rámec a výsledky analýzy jednotlivých rovin zpravodajství

3.1 Lexikální rovina zpravodajství

LaRoche uvádí, že jedním z hlavních požadavků na zpravodajství je požadavek srozumitelnosti a objektivity.⁵⁰ Malá na vše nahlíží více lingvisticky a dodává, že „slovní zásoba národního jazyka nám díky pružnosti své lexikální roviny nabízí četné možnosti. Slovní zásobu tak můžeme za účelem různého stylového působení rozdělit podle různých aspektů⁵¹“.⁵²

Základem jazykové roviny lexikální ve zpravodajství jsou neutrální výrazy z jádra slovní zásoby. Ostatní patří do části proměnlivé nebo periferie. V této kapitole stanovíme, které z výrazů proměnlivé části a periferie porušují zásady informační kvality a jsou ve zpravodajství pocíťovány jako příznakové. V praktické části je podle toho budeme vyhledávat a pracovat s nimi.

Jílek⁵³ dělí příznakové prostředky lexika do následujících kategorií z hlediska:

- stylových příznaků;
- příslušnosti k nespisovným útvarům národního jazyka;
- původu slova;
- časového zakotvení;
- frekvence užití;
- přítomnosti expresivity;

O frekvenci užití nebude práce pojednávat zvlášť. Bude však zohledněna u neologismů, internacionalismů, zkratk a termínů, kde budeme po vzoru uvedených práce Jana Holubičky a Jana Martince či Zuzany Kovačičové a Jany Trčkové pracovat s hraniční frekvencí 200 výskytů⁵⁴.

⁵⁰ La Roche 1992, s. 98, 117.

⁵¹ Malá uvádí stejné skupiny jako Jílek (viz níže): podle stylových příznaků, příslušnosti k nespisovným útvarům národního jazyka, původu slova,...

⁵² Malá 2003, s. 48-49.

⁵³ Jílek 2005, s. 9.

⁵⁴ Budeme se řídit frekvencí, kterou najdeme v digitálním slovníku německého jazyka (DWDS), který spravuje Berlínsko-Braniborská akademie věd pod doménou www.dwds.de

Důležité je dodat, že slova patřící do jmenovaných skupin se nachází na periferii či přinejmenším v proměnlivé části slovní zásoby. Jílek navíc dodává, že je častým případem, že jedno slovo může patřit do několika příznakových skupin zároveň.⁵⁵

3.1.1 Lexikální jednotky podle stylových příznaků

„Podle slohových příznaků se ve slovní zásobě vydělují zvláštní vrstvy slov hovorových (prostě sdělovací styl), knižních, termínů (odborný styl), poetismů (umělecký styl) a publicismů (publicistický styl). Ostatní slova, nezařaditelná do jedné z těchto vrstev, tvoří stylovou vrstvu neutrální, jejíž jednotky jsou bez omezení použitelné v libovolném projevu kterékoliv stylové oblasti,⁵⁶ uvádí Jílek. Každá z těchto vrstev slov kromě slov knižních je tedy v češtině specifická pro určitou stylovou oblast. V němčině je tomu podobně.⁵⁷ Proto můžeme v jazyce rozlišovat následující skupiny slov, z nichž ne všechny jsou z hlediska informační kvality použitelné pro jazyk zpravodajství.

3.1.1.1 Hovorová slova

Hovorová slova jsou pojmenování užívaná zejména v mluvených projevech stylu prostě sdělovacího sloužící k předání osobních nebo věcných informací či vyjádření názoru mluvčího. Tato oblast obsahuje slova nenucená, bezprostřední, subjektivní a expresivní.⁵⁸ Do této oblasti proto zahrnujeme slova hovorové němčiny⁵⁹, slova německých dialektů⁶⁰ a slova s citovým zabarvením^{61, 62}

Slova z této oblasti porušují neutralitu a informativnost sdělení, proto jejich výskyt budeme v analýze zohledňovat. Slova s citovým zabarvením budeme navíc

⁵⁵ Jílek 2005, s. 9.

⁵⁶ Jílek 2005, s. 13.

⁵⁷ Malá v němčině rozlišuje pět funkčních stylů, a to styl prostě sdělovací (Stil des Alltagverkehrs), styl direktivní (Stil des öffentlichen Verkehrs), styl odborný (Stil der Wissenschaft), styl publicistický (Stil der Presse und Publizistik) a styl beletristický (Stil der Belletristik). Oproti češtině řadí němčina mezi základní styly tedy i styl direktivní, do kterého spadají různé dokumenty, protokoly, inzeráty, smlouvy, akta, obchodní dopisy aj. (Malá 2003, s. 46-47.)

⁵⁸ [http://www.uni-](http://www.uni-potsdam.de/u/slavistik/vc/rlmprcht/textling/comment/funktionalstile_alltagsverkehr.htm)

[potsdam.de/u/slavistik/vc/rlmprcht/textling/comment/funktionalstile_alltagsverkehr.htm](http://www.uni-potsdam.de/u/slavistik/vc/rlmprcht/textling/comment/funktionalstile_alltagsverkehr.htm)

⁵⁹ Deutsche Umgangssprache

⁶⁰ Dialektismen

⁶¹ Wörter mit einer emotionalen Höhenlage.

⁶² Fleischer, Michel 1977, s. 46.; dtv-Atlas Deutsche Sprache 2001, s. 135.

započítávat i v rovině expresiv, protože svou přítomností porušují informační kvalitu.

3.1.1.2 Odborná slova

Jedná se o termíny a terminologická spojení. Zde je velmi důležité vyřešit otázku přesnosti a zároveň srozumitelnosti. Z pohledu dodržení informační kvality je od zpravodajství vyžadována přesnost, což může užití termínů zdánlivě legitimizovat. Operujeme však ještě s požadavkem srozumitelnosti. Samozřejmě, že je složité a někdy i nemožné nahradit termíny obecně srozumitelným synonymem. Zároveň by pro nás však mělo být rozhodující, aby konkrétnímu slovu příjemci sdělení rozuměli. V opačném případě by totiž byla velmi zasažena oblast informativnosti sdělení. Je tedy zapotřebí užívat ve zpravodajství jen termínů, které budou dostatečně vysvětlené. Za zmínku stojí i existence termínů, které sice termíny jsou, ale častým používáním jsou pro příjemce pochopitelné a jasné. Takové termíny informativnost neporušují.

V naší práci tedy budeme počítat jako termíny porušující informativnost sdělení jen ty, které nebudou vysvětlené a jejichž frekvence výskytu v internetovém Digitálním slovníku německého jazyka⁶³, bude menší než 200.

3.1.1.3 Poetismy

Umělecká slova, takzvané poetismy, jsou slova typická pro beletristickou stylovou oblast, která vyvolávají poetické působení.⁶⁴ Předpokládáme, že ve zpravodajství se nevyskytují příliš často. Negativně ovlivňují zejména neutralitu sdělení, ale i pravdivost, čímž porušují informační kvalitu, proto je v analýze budeme započítávat.

3.1.1.4 Knižní slova

O slovech knižních se němčina v publikacích o stylistice vůbec nezmiňuje. Na základě slovníku jsme sice zjistili, že existuje jakási forma „vyšší němčiny“⁶⁵, tu ale nemůžeme s jistotou pokládat za vrstvu, v níž by se slova knižní vyskytovala.

⁶³ <http://www.dwds.de>

⁶⁴ Malá 2003, s. 46.

⁶⁵ gehobenes Deutsch

Česká systematika⁶⁶ však uvádí, že knižně působí užití archaismů. Protože, jak jsme zmínili výše, se němčina knižními slovy nezabývá, budeme se řídit českou systematikou a archaismy v analýze započítávat zároveň jako slova knižní. Mají totiž potenciál porušovat zásadu neutrality.

3.1.1.5 Publicismy

„Publicismy jsou jednoslovné i víceslovné lexikální prostředky nepříznakové ve stylové oblasti publicistické, které vycházejí vstříc specifickým požadavkům komunikátů určených pro širší publikum (novinářských, politických, reklamních).“⁶⁷

Fleischer definuje publicismy jako jednu ze skupin frazeologismů, které jsou obsaženy především ve zprávách psaných v časovém tlaku.⁶⁸ Jílek proces častého užívání publicismů pojmenovává jako automatizaci. Tímto nadužíváním se z publicismů postupně mohou stát klišé. Jílek dodává ještě druhý důvod vzniku publicismů, tzv. aktualizaci = snahu o novost, oživení textu.⁶⁹

Použití aktivizačních publicismů ve zpravodajství porušuje informativnost a neutralitu, proto je v analýze budeme započítávat.

3.1.1.6 Příklady výskytu lexikálních jednotek podle stylových příznaků

1) hovorová slova

Hovorová slova se ve zpravodajství ARD příliš často nevyskytují. Příkladem, který se nacházel ve zkoumaném vzorku, může být například slovo *Eisenbahner* (17/01/11; 06:00).

2) odborná slova

Odborných termínů jsme se v analyzovaném vzorku ARD našli méně než předcházející práce ve vzorcích České televize či TV Nova. Jako příklad může

⁶⁶ Hauser 1980, s. 32.

⁶⁷ Jílek 2005, s. 17.

⁶⁸ Fleischer 1982, s. 225-226.

⁶⁹ Jílek 2009, s. 56.

sloužit například slovo *Nachtragshaushalt* (18/01/11; 00:25, frekvence 48 výskytů v databázi) či *Scheitelpunkt* (17/01/11; 12:15, frekvence 39 výskytů v databázi).

3) poetismy

Ve zkoumaném vzorku jsme se nesečkali s žádným poetismem.

4) knižní slova

Ani žádná knižní slova jsme ve zkoumaném vzorku nezaznamenali.

5) publicismy

Publicismů se v analyzovaném zpravodajství ARD vyskytoval velký počet, přičemž se jednalo prakticky jen o publicismy vzniklé automatizací. Například *ein Schritt auf dem Richtung Demokratie* (17/01/11; 00:15) nebo *Hand in Hand schreiten* (21/01/11; 06:32).

3.1.2 Lexikální jednotky podle příslušnosti k nespisovným útvarům národního jazyka

Tuto skupinu lexikálních jednotek dělí Jílek na dvě skupiny podle toho, zda se jedná o nespisovné útvary ovlivněné jazykovými územními rozdíly či útvary, které vznikají v různých sociálních sférách obyvatelstva.⁷⁰ Taktéž Malá rozlišuje územní a sociální elementy.⁷¹

3.1.2.1 Rozdíly územní

Do této kategorie řadí Malá dialektismy a teritoriální dubletní tvary⁷².

Dialektismy jsou podle Malé nářeční slova a spojení, která jsou vázána na určité oblasti a mimo ně nejsou všeobecně srozumitelná. Nenajdeme je ani v žádném všeobecném slovníku či gramatice. Vyskytují se především v prostě sdělovacím stylu, zvláště u starší generace a v beletristice k charakteristice

⁷⁰ Jílek 2005, s. 9-13.

⁷¹ Malá 2003, s. 54-57.

⁷² Díky velké rozloze Německa a jeho poloze byla němčina ve svém vývoji na různých místech území ovlivněna velmi rozdílně. Proto má němčina dnes velmi pestrou škálu dialektů a jiných nářečních útvarů. (KÖNIG, Werner: *dtv-Atlas Deutsche Sprache*. München, 2001.)

literárních postav. Právě kvůli své nesrozumitelnosti tato slova porušují informativnost textu. Tudíž je budeme v analýze započítávat.

Teritoriální dublety se, jak uvádí Malá, od dialektismů bytostně liší. Jde o synonyma uvnitř psané řeči, která se používají na větších jazykových oblastech, a tudíž jsou všeobecně srozumitelná.

3.1.2.2 Rozdíly sociální

Malá dělí tuto kategorii na dvě podskupiny. Jedná se zde podle ní o slova a spojení z jazyka specifických sociálních skupin či vrstev (sociální žargonismy) nebo o tzv. „žargonismy z povolání“. Ty Jílek označuje jako tzv. profesionalismy.⁷³

Sociální žargonismy přísluší většinou nižším vrstvám obyvatel, jsou emociálně zabarvené a značí příslušnost ke skupině⁷⁴. Malá upozorňuje především na snahu mladých lidí po emocionalitě, expresivitě, originalitě a celkovému odlišení se od ostatních skupin obyvatelstva. Mnoho z těchto výrazů se vyznačuje i vulgárností a hrubým stylovým zabarvením. Uvnitř skupiny žargonismů jmenuje Malá zvláště ještě argotismy. Ty jsou podle ní realizovány v jazyku deklasovaných členů společnosti a nejsou všeobecně srozumitelné, protože je používají například zloději a zločinci.

Co se týče profesionalismů, jde o výrazy, které slouží k dorozumění mezi lidmi určité profese. Svou vlastní slovní zásobu mají například doktoři, žurnalisté, filmaři či divadelníci, myslivci atd.

Všechny uvedené kategorie porušují informativnost a neutralitu sdělení, a tím i informační kvalitu. Proto jsou ve zpravodajství z pohledu informační kvality rušivé a budeme jejich výskyt zohledňovat v analýze.

3.1.2.3 Příklady výskytu lexikálních jednotek podle příslušnosti k nespisovným útvarům národního jazyka

1) dialektismy

Ve zkoumaném vzorku se nevyskytl žádný dialektismus.

⁷³ Jílek 2005, s. 11.

⁷⁴ Například studenti, mládež, vojáci, sportovci, umělci, bohémové.

2) profesionalismy, slangismy, žargonismy

Ani s profesionalismy, slangismy či žargonismy jsme se ve zkoumaném vzorku téměř nesetkali. Z příkladů uvádíme profesionalismus *Linksruck* (17/01/11; 11:40).

3.1.3 Lexikální jednotky cizího původu

Mezi jednotky cizího původu patří podle Malé slova pocházející z cizích jazyků, tzv. internacionalismy. Internacionalismy pochází nejčastěji ze starořečtiny, latiny, francouzštiny, slovanských jazyků, angličtiny, arabštiny či hebrejštiny.⁷⁵ Ačkoliv se použití internacionalismů v každodenním jazyce velmi vžilo⁷⁶, přehnané použití cizích slov přesto vede k narušení srozumitelnosti sdělení a tím k porušování informační kvality.⁷⁷

Je však nutné rozlišovat mezi internacionalismy, které přešly do běžného užívání a jsou všeobecně srozumitelné, a tudíž neporušují informační kvalitu, a mezi těmi, které srozumitelné nejsou a informační kvalitu textu porušují.⁷⁸

Příklady výskytu internacionalismů

V analyzovaném vzorku zpravodajství ARD se vyskytlo mnoho internacionalismů. Frekvence většiny z nich (jako *Republik, Parlament, Minister, Opposition, Demonstration* či *Demokratie*) se však pohybuje v řádech tisíců, a proto jsme je do celkového počtu nezahrnovali. Z internacionalismů, které jsou frekventované méně, a tudíž mají potenciál porušovat srozumitelnost, uvádíme například tyto: *unisono* (18/01/11; 01:50), *Kostenpauschale* (17/01/11; 08:25), *Takelage* (19/01/11; 09:40), *Karavane* (23/01/11; 00:50), *sich positionieren* (23/01/11; 01:54).

3.1.4 Lexikální jednotky podle časových příznaků

Podle časových příznaků rozlišuje Malá tři skupiny: archaismy a historismy, neologismy a módní slova, anachronismy.⁷⁹

⁷⁵ Zvláště anglicismy se v němčině v posledních letech vyskytují opravdu velmi hojně.

⁷⁶ Malá uvádí, že zvláště v jazyce mládeže.

⁷⁷ Malá 2003, s. 58-60.

⁷⁸ Pomocí zmíněného online slovníku DWDS, uvedeného v úvodu lexikální části.

3.1.4.1 Archaismy a historismy

Malá definuje skupinu archaismů jako pojmenování zastaralá či zastarávající. Podle Jílka se v případě archaismu jedná o „pojmenování ustupující jinému pojmenování novějšímu, které se stalo běžnějším.“⁸⁰ Dnes se archaismy vyskytují především v beletristice a publicistice. Malá uvádí, že archaická slovní zásoba byla typická také za časů fašismu k manipulování obyvatel.

Historismy Malá tato charakterizuje jako slova označující již neexistující předměty a stavy. Vyskytují se především v odborném stylu. Stejně tak podle Jílka⁸¹ jde o označení věcí, jevů či skutečností, které již zanikly a „dnes se jich užívá jen v kontextu doby, na kterou se váží.“

Archaismy i historismy⁸² mají potenciál porušit srozumitelnost, a tím informativnost sdělení. Proto je v analýze budeme počítat.

3.1.4.2 Neologismy a módní slova

Malá se domnívá, že tato skupina slov tvoří protiklad archaismů. Neologismy jsou nová slova sloužící k popsání nových věcí a stavů v oblasti společnosti, techniky či průmyslu. Malá v rámci skupiny neologismů rozlišuje ještě tři podskupiny, a sice okazionalismy, které vznikají velmi individuálně, přechodné neologismy a neologismy, které mají ve slovní zásobě své stálé místo.

Módní slova jsou slova, která jsou silně používána zvláště v určitém přechodném období. To se týká především prostě-sdělovací oblasti, konkrétně jazyka mládeže. Pro potřeby naší práce s nimi však z pohledu porušení informační kvality můžeme zacházet stejně jako s klasickými neologismy.

Jílek popisuje neologismy jako jednotky, které jsou nové nebo jsou jako nové počítovány. Do obecného užívání a tím i mezi neutrální slovní zásobu pronikají až s rostoucí frekvencí užívání. Předtím než však proniknou do neutrální slovní zásoby, můžeme je ve zpravodajství považovat za prvky porušující informativnost sdělení. Svou případnou expresivitou mohou porušovat i

⁷⁹ Malá 2003, s. 49.

⁸⁰ Jílek 2005, s. 18.

⁸¹ Jílek 2005, s. 19.

⁸² Historismy se však mohou ve zpravodajství vyskytnout v dobovém kontextu či v rámci odborného stylu. V takovém případě srozumitelnost neporušují.

neutralitu sdělení.⁸³ Ačkoliv Malá rozlišuje zmíněné tři skupiny neologismů, budeme se při analýze rozhodovat podle frekvence výskytu konkrétního neologismu. K tomu budeme používat zmíněný digitální slovník.

3.1.4.3 Anachronismy

Anachronismy jsou slova použitá podle Malé v tzv. „časovém rozporu“. Do textu jsou vkládány vědomě či nevědomě. Vědomě především z důvodů ironizace sdělení v beletristice a publicistice. Anachronismy se dělí na dvě skupiny – označení pro věci, které už neexistují a pro věci, které ještě neexistují. Přítomností ironie anachronismy porušují neutralitu, tím i informační kvalitu sdělení, proto s nimi v analýze budeme počítat. Z důvodu jejich ironického působení je však budeme započítávat v rámci kontextové expresivity.

3.1.4.4 Příklady výskytu lexikálních jednotek podle časových příznaků

1) archaismy, historismy

S žádnými archaismy ani historismy jsme se ve zkoumaném vzorku nesetkali.

2) neologismy

V analyzovaném vzorku jsme našli jen opravdu málo neologismů. Šlo například o slova: *Terro-Netzwerk* (18/01/11; 10:10, frekvence 0 výskytů) *Pauschbetrag* (21/01/11; 09:23, frekvence 19 výskytů).

3) anachronismy

S žádnými anachronismy jsme se v analyzovaném vzorku nesetkali.

3.1.5 Lexikální jednotky s přítomností expresivity

Jílek charakterizuje expresivní výrazy jako jednotky, které mají nejen nociónální⁸⁴ význam, ale i „příznak citový nebo volní“.⁸⁵ Takové výrazy nazývá Jílek jako expresivní.

⁸³ Jílek 2005, s. 19.

⁸⁴ Sloužící jen k základnímu pojmenování reality.

Fleischer s Michelelem uvádějí, že expresivita je pro stylistiku velmi důležitou kategorií. Expresivní výrazy jsou podle nich slova, která vykazují zvláštní emoční polohu,⁸⁶ která jim zabraňuje stát se klasickými synonymními výrazy. V tomto smyslu jsou tato slova expresivní. Fleischer však upozorňuje, že lexikální expresivita může být dána i kontextem (viz kapitola 4.1.10 Přítomnost kontextové expresivity).⁸⁷ Fleischer se dále speciálně zabývá především expresivním tvořením slov, tzv. slovotvornou expresivitou. Ta je podle něj velmi často užívaným stylistickým prostředkem především v beletristice, ale i v žurnalistice. Expresivita je v ní vyvolána především kontrastem, který způsobuje slovotvorná konstrukce.⁸⁸

Fleischer s Michelelem i Jílek tedy u definice expresivních výrazů kladou důraz především na aspekt působení na city příjemců. Právě z tohoto důvodu jsou hojně využívány v bulvárních médiích.⁸⁹ Fleischer i Hauser⁹⁰ říkají, že přítomnost expresivity porušuje neutralitu. Hauser dodává, že mohou porušovat i srozumitelnost. Tím expresivní výrazy porušují neutralitu sdělení, a proto je nutné s nimi při analyzování počítat.

Příklady výskytu jednotek s přítomností expresivity

Ani expresivních se ve zpravodajství televize ARD patrně nevyskytuje velké množství. Alespoň to vyplývá z naší analýzy. Z expresivních výrazů jsme se setkali například se slovy: *Schlampigkeit* (21/01/11; 01:49), *Elend* (23/01/11; 04:40).

3.1.6 Zkratky a zkratková slova

Užití zkratk a zkratkových slov zpravodajským sdělením prospívá, protože tyto výrazy zpravodajská sdělení ekonomizují a ve většině případů nesnižují

⁸⁵ Jílek 2005, s. 21.

⁸⁶ Expresiva tak můžeme dělit na dvě skupiny podle toho, zda obsahují pozitivní či negativní hodnocení. Mezi slova s pozitivním emočním příznakem řadí Jílek důvěrná a familiární slova, domácká slova, dětská slova a eufemismy. Mezi slova s negativním emočním příznakem patří naopak slova pejorativní, zhrubělá, vulgární a dysfemismy. (Jílek 2005, s. 23-25.)

⁸⁷ Fleischer, Michel 1977, s. 46.

⁸⁸ Fleischer, Michel 1977, s. 117-119.

⁸⁹ Osvaldová 2001, s. 125.

⁹⁰ Hauser 1980, s. 48.

informativnost, protože bývají vysvětlené.⁹¹ Problém určení toho, které z nevysvětlených zkratk jsou pro příjemce sdělení všeobecně srozumitelné, a které ne, vyřešíme opět pomocí frekvence jejich výskytu v Digitálním slovníku německého jazyka (DWDS).

Příklady výskytu zkratk a zkratkových slov

V oblasti zkratk a zkratkových slov je situace podobná jako u termínů či internacionalismů. Zkratk se ve zkoumaném vzorku vyskytoval relativně velký počet. Většina z nich však byla podle frekvenčního slovníku velmi známá (*zkratky politických stran FDP, SPD, CDU, CSU,...*) nebo byly uvedené zkratky následně vysvětleny (*například BSE = Rindersäuche, BIP = Bruttoinlandsprodukt*). Mezi několika zkratkami, jejichž význam nebyl vysvětlen a výskyt v internetovém frekvenčním slovníku nepřesahoval zmíněných 200 výskytů byla tak například zkratka *West-LB (18/01/11; 1:00, frekvence 0 výskytů)*.

3.1.7 Sémaziologicko-onomaziologické derivace

Do této kategorie řadí Malá⁹² přirovnání, metaforu, personifikaci (včetně synestesie a alegorie), metonymii a synekdochu, perifrázi a emfázi, hyperbolu a litotes, ironii. Tyto výrazy vykonávají v rámci sdělení expresivní a estetickou funkci.

V případě metafor je však třeba rozlišovat metafory aktuální a uzuální.⁹³ Je jasné, že metafory uzuální by při svém, společností již zažitém, významu neměly ve srozumitelnosti zpravodajského sdělení bránit. Oproti tomu právě metafory aktuální nám porozumění textu znesnadňují.

Zmíněné jednotky kromě metonymií porušují kvůli své expresivitě neutralitu sdělení, všechny pak mohou porušovat informativnost a pravdivost. Proto je budeme v analýze započítávat. Přirovnání a personifikace budeme

⁹¹ Jílek 2005, s. 69.

⁹² Malá 2003, s. 79-86.

⁹³ Jílek ve své publikaci píše, že "aktuální metafory se vyskytují v uměleckých a publicistických textech. Jejich smyslem je zprostředkovat nové vidění skutečnosti, popř. vyjádřit se neotřele, zajímavě, vtipně..." Uzuální metafory jsou podle Jílka „taková přenesená pojmenování, která se pevně ustálila v systému jazyka.“ (Jílek 2005, s. 37)

počítat mezi metafory, synekdochy zase mezi metonymie. Ironii pak budeme započítávat dále – v rámci kontextové expresivity.

Příklady výskytu sémaziologicko-onomaziologických derivací

Sémaziologicko-onomaziologických derivací se ve zkoumaném vzorku objevovalo relativně dost. Ve sdělení se objevoval hojný počet personifikací. Například *Krisenmanagement stiesst auf Kritik* (23/01/11; 08:10), *Hochwasser hat Norddeutschland erreicht* (20/01/11; 11:48). Ve vzorku se však vyskytovaly i metafory jako: *Schlüsselressource bleiben in den Händen...* (17/01/11; 00:25). A setkali jsme se i s přirovnáními (*es war ein bisschen so, als würde gleich ein Champion in der Ring steigen* – 19/01/11; 06:00 – 06:08), metonymiemi (*sie müssen Portemonnaie auch aus Brüssel öffnen* – 18/01/11; 06:00), synekdochami (*Untersuchungskommision soll erklären, was an Bord passiert ist* – 22/01/11 – 00:33) či hyperbolou (*Preise für Nahrungsmittel explodieren* – 17/01/11 – 2:55).

3.1.8 Frazeologismy

„Frazeologismy jsou víceslovná pojmenování ustálená s přeneseným (obrazným) významem.“⁹⁴ Další důležitou charakteristikou frazeologismů, kterou Jílek uvádí, je nemožnost vyvodit význam frazeologismu z významu jeho jednotlivých složek. A taktéž častá přítomnost expresivity. Tu potvrzuje i Malá⁹⁵. Svou přítomností ve zpravodajském sdělení tak frazeologismy mají tendenci porušovat jak informativnost, tak i neutralitu daného sdělení, a proto jejich výskyt v námi zkoumaném zpravodajském vzorku budeme počítat.

Příklad výskytu frazeologismů

Z frazeologismů, které jsme ve vzorku našli, uvádíme pro příklad tyto: *sich in den Dienst des Landes stellen* (17/01/11; 12:07), *es in Angriff zu nehmen* (20/01/11; 08:45), *unter die Lupe nehmen* (18/01/11; 12:43).

⁹⁴ Jílek 2005, s. 60.

⁹⁵ Malá 2003, s. 60.

3.1.9 Přítomnost hodnocení ve sdělení

„Hodnocením se vyznačuje, zda objekt, čin, vztah, vlastnost, popř. celá situace jsou dobré a špatné, žádoucí či nežádoucí, hodné chvály či odsouzení, zda jsou krásné a milé, příjemné nebo naopak ošklivé, nemilé, nepříjemné. Hodnocení může vyplývat z konfrontace jevů, je implicitní, v podtextu a adresát si je vyvodí sám. Většinou je však vyznačeno explicitně, slovně, slovy hodnotícími,“⁹⁶ uvádí o přítomnosti hodnocení Bečka.

Osvaldová upozorňuje, že hodnocení je ve zpravodajství „přijatelné tehdy, jestliže se blíží objektivnímu, obecně platnému, kulturně a mravně plně akceptovatelnému konstatování – např. v situacích, kdy lze předpokládat, že týž hodnotící postoj sdílí téměř všichni členové společnosti.“ Osvaldová však dále uvádí, že pouhý většinový konsensus nestačí a novináři musí být v hodnocení opatrní. Problémem je v tomto ohledu i užití lexikálních jednotek, na které se hodnotící postoj váže jako konotovaný význam. „Autor projevuje svůj osobní postoj už volbou konkrétních slov, někdy ne zcela uvědomovaně,“ uzavírá problematiku Osvaldová.⁹⁷

Explicitní hodnocení je vyjádřeno především hodnotícími přídavnými a podstatnými jmény. Hodnocení však může být obsaženo i ve slovesech a příslovcích. Hodnocení obsahují také všechna expresivní slova.

Hodnocení porušuje neutralitu zpravodajského sdělení, a proto budeme jeho přítomnost v analýze zohledňovat.

Příklady výskytu hodnotících slov

Hodnotících slov se vyskytlo také relativně dost. Nezaznamenali jsme mezi nimi žádná adverbia. Jednalo se tedy o slovesa nebo podstatná a přídavná jména. Například: *rigide Datenspeicherung* (17/01/11; 09:02), *Dauerbrenner* (19/01/11; 2:02).

⁹⁶ Bečka 1986, s. 22-23.

⁹⁷ Osvaldová 2001, s. 124-125.

3.1.10 Přítomnost kontextové expresivity

Kontextová expresivita je zcela zvláštní kategorií. Můžeme se s ní totiž setkat nejen v oblasti lexikální, ale také v oblasti syntaktické. Proto ji rozebíráme až v samotném závěru lexikální oblasti.

„Expresivita kontextové je v rámci stylizace textu využíváno k dosažení zvláštního sémantického efektu, kterým může být ironie, slovní humor. Jde v zásadě o úmyslné nenáležitě užití jazykové jednotky v širším smyslu slova (nemusí jít tedy pouze o jednotku lexikální) v rámci stylové sféry, pro kterou není určená, obvyklá,“⁹⁸ uvádí Jílek.

Jde tedy o vyvolání ironie. Fleischer s Michelelem ironii charakterizují jako „opis, který užívá negativního hodnocení ve zdánlivě pozitivních protikladech. Celé sdělení je tak zdůrazněno.“⁹⁹

Přítomnost kontextové expresivity porušuje neutralitu sdělení a tím informační kvalitu. Budeme ji tedy započítávat v analýze.

Příklad výskytu kontextové expresivity

Výskyt kontextové expresivity jsme ve zkoumaném vzorku nezaznamenali mnohokrát. Několikrát jsme se však s tímto jevem setkali. Například v těchto případech: *Irgendwie wirkte Karl Theodor zu Guttenberg heute wie ein Selbstverteidigungsminister (21/01/11; 00:40-00:45), Ruhe bewahren! Scheien Sie sich zu zu flüstern. (18/01/11; 06:35).*

⁹⁸ Jílek 2005, s. 23.

⁹⁹ Fleischer, Michel 1977, s. 155.

3.1.11 Dílčí závěr k lexikální rovině

Tabulka č. 1

Druh porušení	Konkrétní jev	Výskyt ve zpravodajství ARD	Procentuální poměr
Porušující informativnost	Hovorová slova	3	1,06%
	Odborné termíny	15	5,30%
	Profes., slang., žargon.	2	0,71%
	Internacionalismy	50	17,67%
	Neologismy	3	1,06%
	Zkratky	5	1,77%
Porušující neutralitu	Publicismy	62	21,91%
	Metafory	50	17,67%
	Metonymie	23	8,13%
	Hyperboly	1	0,35%
	Kontextová expresivita	7	2,47%
	Frazeologismy	26	9,19%
	Přítomnost hodnocení	36	12,72%
	Celkem porušení	283	100,00%
	Počet příspěvků	63	x

Z analýzy lexika zkoumaných zpravodajských relací ARD vyplývá, že lexikum volí reportéři a moderátoři ARD velmi pozorně. Prakticky se neuchylují k užívání slov porušujících informační kvalitu. Lepší přesnosti naší analýzy pomohl i fakt, že jsme odborné termíny, zkratky a zkratková slova, neologismy a internacionalismy do analýzy započítávali teprve v případě, že byl počet jejich výskytů v internetovém slovníku nižší než 200. Přestože například počet internacionalismů, které jsme ve vzorku zaznamenali, rozhodně není zanedbatelný (v průměru jde téměř o jeden internacionalismus na příspěvek), myslíme si, že jejich použití, stejně jako použití termínů, odpovídá celkové vyšší jazykové úrovni ARD. Relativně často se vyskytly také sémaziologicko-onomaziologické derivace či hodnotící slova.

3.2 Syntaktická rovina zpravodajství

Svou větnou stavbou je zpravodajství charakteristické. Je však třeba upozornit na odlišnou syntax češtiny a němčiny. Díky tomu některé jevy, které existují a jsou z pohledu informační kvality v češtině příznakové, v němčině neexistují. Taktéž některé hodnoty a ukazatele jsou v němčině a v češtině odlišné. Například co se týče průměrné délky vět ve zpravodajství, uvádí Čechová, že „pro syntax jsou charakteristické kratší větné celky, často jednoduché dvojčlenné věty, ale též věty s množstvím rozvíjejících větných členů.“¹⁰⁰ To platí pro češtinu. V němčině je situace odlišná. Jiřina Malá uvádí, že průměrná délka věty v německé žurnalistice se pohybuje mezi 15 a 20 slovy. Takto dlouhé věty můžeme podle Malé v němčině označit jako středně dlouhé.¹⁰¹ Podle Čechové by však takto dlouhé věty byly v českém zpravodajství už příliš dlouhé. Stejná je situace je i ve výskytu některých jevů, které jsou v češtině z pohledu informační kvality nepřipustné, ale v němčině je tomu naopak. Jde například o nepravé věty vedlejší či přístavky. O těch není v německých knihách zabývajících se stylistikou ani zmínka.

Výskyt některých syntaktických jevů jen v němčině je dán používáním jiných syntaktických postupů a jevů. Malá a Fleischer s Michelelem v němčině popisují několik druhů porušení informační kvality zpravodajství chybami v syntaktické rovině jazyka. V následující části je vyjmenujeme a budeme se jimi zabývat podrobněji.

3.2.1 Rozdělení syntaxe podle druhu věty

Bečka zdůrazňuje, že s expresivitou musíme počítat právě i v syntaktické rovině. A rozlišuje věty přací, zvolací, rozkazovací, tázací a apelové.¹⁰² Malá rozlišuje věty oznamovací¹⁰³, přací a rozkazovací¹⁰⁴, tázací¹⁰⁵ a zvolací¹⁰⁶.¹⁰⁷ Jen

¹⁰⁰ Čechová a kol. 2003, s. 225.

¹⁰¹ Malá 2003, s. 67.

¹⁰² Bečka 1986, s. 88.

¹⁰³ Aussagesätze

¹⁰⁴ Aufforderungssätze – pod tento druh vět v němčině spadají jak věty přací, tak i rozkazovací.

¹⁰⁵ Fragesätze

¹⁰⁶ Ausrufesätze

¹⁰⁷ Malá 2003, s. 69.

větám oznamovacím ale přisuzuje schopnost objektivně znázornit stav věci. Ostatní druhy vět vyjadřují prosbu, radu, doporučení, zákaz, napomenutí, překvapení, radost či vztek. Ostatní věty tudíž ve zpravodajství působí expresivně. Jejich použití ve zpravodajství je v rozporu s objektivitou, protože porušují neutralitu sdělení. Je tedy jasné, že jejich výskyt ve sděleních budeme v analýze zohledňovat.

3.2.1.1 Příklady druhů vět porušujících informační kvalitu

1) tázací věta

Israelischer Bericht zu Angriff auf Hilfsschiffe

Richard C. Schneider, reportér:

„War nun der Einsatz israelischer Marinesoldaten am Bord des türkischen Schiffes Mary-Marmara rechtmäßig, oder nicht?“

(23/01/11; 03:10–03:17)

2) rozkazovací a přací věta

Mach es noch jetzt und widerspreche mir nicht!

Wenn ich ein so schönes Auto hätte.

3) zvolací věta

Datenspeicherung

Sabine Rau, reportérka:

„Quick-free's! Schnelles Einfrieren heißt ihre Methode!“

(17/01/11; 09:57–10:01)

3.2.2 Subjektivní pořádek slov

Za klasické rozložení větných členů v rámci věty považuje Malá pořadí: podmět – přísudek – předmět – ostatní členy. Zároveň uvádí, že „element s nejvyšší sdělnou hodnotou stojí ve větě vůči slovesu na co nejposlednějším místě,“ a dodává, že „čím méně obvyklé postavení větných členů je, tím silnější expresivitu věta vykazuje.“ Pořádek slov ve větě bývá porušován také postavením subjektu na poslední místo ve větě. Malá dále mluví o expresivitě vyvolané

nahrazením adjektivního přívlastku a předřazením přívlastku v druhém pádu.¹⁰⁸ Tyto jevy se však vyskytují zvláště v beletrii. Věty a větné celky se subjektivním pořádkem slov působí ve zpravodajství expresivně a porušují tak neutralitu sdělení, proto je v analýze budeme započítávat.

3.2.2.1 Příklad subjektivního pořádku slov

Datenspeicherung

Sabine Rau, reportérka:

„Schnelles Einfrieren, **heißt ihre Methode!**“

(17/01/11; 09:58–10:01)

3.2.3 Odchylky od regulární větné stavby

Všechny tyto odchylky definuje Malá jako narušení větné vazby tím, že některá z větných součástí je z věty odebrána či se do věty nějaký větný člen přidá.

Mezi tyto odchylky od větné konstrukce řadí Malá elipsu, apoziopézi, prolepsi, anakolut, užití apozice, parentezi a katachrezi.¹⁰⁹

3.2.3.1 Elipsa

Elipsa je nejznámějším a nejčastějším z uvedených jevů a rozumíme jí podle Malé vypuštění určité očekávatelné části věty, především pokud je obsahově redundantní.¹¹⁰ Pokud však obsahově redundantní není, může ve zpravodajství vést k porušení informativnosti sdělení. Fleischer uvádí, že za elipsu považujeme každou větu, v níž chybí sloveso nebo některá ze součástí, které jsou syntakticky nutné k naplnění smyslu výpovědi. Tato věta však i přes absenci těchto součástí stojí v textu a dokonale plní svoji sdělovací funkci v mimojazykovém kontextu výpovědi. Za elipsu můžeme považovat i tzv. uzuální elipsy. Jedná se o pevná spojení sloužící pozdravu, přání, díku či odmítnutí. Ty však jsou v běžné řeči zařité, a proto je nelze považovat za expresivní.¹¹¹

¹⁰⁸ Malá 2003, s. 70.

¹⁰⁹ Malá 2003, s. 71.

¹¹⁰ Malá 2003, s. 71.

¹¹¹ Fleischer, Michel 1977, s. 177.

Zvláštním typem elipsy je tzv. izolace. Fleischer s Michelem charakterizují izolaci jako úzké spojení vázané na předchozí větu.¹¹² „Tímto osamostatněním nabývá výpověď obzvlášť silně věcného nebo emocionálního důrazu,“ říkají Fleischer s Michelem.¹¹³

Kromě uzuálních elips v němčině působí všechny elipsy i izolace expresivně, porušují tak neutralitu a tím informační kvalitu. Proto budeme jejich výskyt započítávat v analýze.

3.2.3.2 Anakolut

Pojem anakolut je označením pro vyšinutí z větné vazby. „Jde o přechod ze započaté syntaktické konstrukce do jiné,“¹¹⁴ uvádí Malá. Proto porušuje informativnost sdělení a budeme s ním v analýze počítat.

3.2.3.3 Apoziopze

Apoziopze rozumíme nedokončenou větu. Malá uvádí, že použití apoziopze může být situačně podmíněno rozčilením či opatrností mluvčího, může se jednat o nepřímý náznak či přísloví, v nichž není vyslovena kletba či začarování.¹¹⁵ Pokud se však vyskytne ve zpravodajství, jedná se o porušení pravdivosti a neutrality. Proto je její výskyt ve zpravodajství nepřipustný a budeme její výskyt analyzovat.

3.2.3.4 Katachreze

Katachreze se v němčině projevuje dvěma způsoby. Jedním z nich je opomenutí logické či sémantické souvislosti. Druhým případem katachreze je směšování (kontaminace) frází. Výskyt katachreze tedy zkresluje jazyk zpravodajského sdělení a snižuje jeho srozumitelnost pro příjemce.

¹¹² Fleischer, Michel, s. 179-180.

¹¹³ Němčina, v níž je izolací užíváno špatně nebo příliš, bývá označována jako „Asthmadeutsch“.

¹¹⁴ Malá 2003, s. 72.

¹¹⁵ Malá 2003, s. 71.

3.2.3.5 Parenteze

„Parenteze je vložení věty, slova či skupiny slov do samostatné věty, přičemž vložená věta není v žádném syntaktickém vztahu k větě původní,“¹¹⁶ definuje Malá. Dále uvádí, že vsuvek je užíváno především v umělecké literatuře a publicistice. Ve zpravodajství by jí tedy nemělo být užíváno. Porušuje informativnost sdělení, a proto ji budeme v analýze počítat.

3.2.3.6 Prolepse

Prolepsi je dle Malé myšleno znovuodkázání k předcházejícímu podstatnému jménu, příslovci, zkrácené vedlejší větě či větě vztahné skrze následující zájmenný element.¹¹⁷ Fleischer uvádí, že tímto elementem nemusí být jen zájmeno, ale i příslovce a dodává, že autor jím dosahuje oddělení či zvýraznění výpovědi.¹¹⁸ Z toho důvodu porušuje jakákoliv z variant prolepse neutralitu sdělení, a proto je nutné její výskyt ve zpravodajství do analýzy započítávat.

3.2.3.7 Zeugma

Zeugma je podmíněno ušetřením syntaktických elementů v případě koordinace. Jde o řazení většího počtu subjektů, z nichž některé jsou v jednotném čísle a jiné v čísle množném, v rámci jedné věty. Proto sloveso, které je pro všechny tyto členy společné, nemůže být se všemi ve shodě. Zeugmaty v užším slova smyslu ale myslíme „spojení víceznačného slova se dvěma či více dalšími slovy, kterým přísluší rozdílné významové roviny.“¹¹⁹ Použití zeugmat působí zpravidla komicky (humorně či satiricky), a proto jejich výskyt ve zpravodajství narušuje neutralitu a je nutné je v analýze započítávat.

3.2.3.8 Příklady odchylek od regulární větné stavby

1) elipsa

Ermittlungen zur Love-Parade Unglück

¹¹⁶ Malá 2003, s. 72.

¹¹⁷ Malá 2003, s. 71-71.

¹¹⁸ Fleischer, Michel 1977, s. 182-183.

¹¹⁹ Fleischer, Michel 1977, s. 182-183.

Antraud Cordes-Strehle, reportérka:

„In einem Tunnel und an dem dahinterliegenden Rampel **kam es** zum Gedränge.

Und zu einem Unglück, für das Keiner verantwortlich sein wollte.“

(18/01/11; 11:21–11:29)

2) anakolut

Ve zkoumaném vzorku se žádný anakolut neobjevil. Malá uvádí jako příklad například tento: „Er wollte kämpfen **gegen den Schlaf, der** ihn von neuem überwältigte, **ein ungueter Schlaf.**“ (A. Seghers, Das siebte Kreuz)¹²⁰

3) apoziopese

Ve zkoumaném vzorku jsme se s apoziopézí nesetkali. Uvedeme zde tedy příklad Jiřiny Malé: „Hol dich...“ (der Teufel)¹²¹

4) katachreze

Opomenutí logické či sémantické souvislosti:

Krise in Tunesien

Annekarin Lammers, reportérka:

„Sie gehen wieder auf die Straße, und das obwohl **Polizei und Militär überall** präsent und **Demonstrationen während des Ausnahmezustandes verboten sind.**“

(17/01/11; 00:37–00:44)

Kontaminace frází:

Ve zkoumaném vzorku jsme se s tímto typem katachreze nesetkali, proto opět uvádíme příklad Jiřiny Malé: „Er brachte ihn an den Rand **des Bettelstabes.**“ (namísto „des Grabes“)¹²²

¹²⁰ Malá 2003, s. 72.

¹²¹ Malá 2003, s. 71.

¹²² Malá 2003, s. 72.

5) parenteze

Ve zkoumaném vzorku se tento jev neobjevil. Malá uvádí tento příklad: „Ottillie ward einen Augenblick – *wie soll man's nennen* – verdrießlich, ungehalten, betroffen.“ (J. W. Goethe, Wahlverwandschaften)¹²³

6) prolepse

Staatstrauer in Tunesien

Tom Schneider, reportér:

„Staatstrauer bedeutet vor allem auch duzende **Schicksale**. Wie **das** von Familie Mimoun in einem Vorort von Tunis.“

(21/01/11; 08:58–09:03)

7) zeugma

Ve zkoumaném vzorku se tento jev nevyskytoval, proto uvádíme názorný příklad:

„Er trat die Tür ein und den Rückweg an.“

¹²³ Malá 2003, s. 71.

3.2.4 Dílčí závěr k syntaktické rovině

Tabulka č. 2

Druh porušení	Kategorie	Konkrétní jev	Výskyt ve zpravodajství ARD	Procentuální vyjádření
Porušující neutralitu	Druh věty	Tázací	16	44,44%
		Zvolací	2	5,56%
Porušující neutralitu	Subjektivní pořádek slov	x	1	2,78%
Porušující neutralitu	Odchylky od regulérní větné stavby	Elipsa	5	13,89%
Porušující informativnost		Katachreze	1	2,78%
Porušující neutralitu		Prolepse	11	30,56%
		Celkem výskytů	36	100,00%
		Průměrný výskyt na příspěvek	0,57	x

Ani ze syntaktického hlediska si zpravodajství ARD nevedlo v analýze špatně. Z větných druhů byl častější pouze výskyt tázacích vět, ale v poměru k celkové délce analyzovaného vzorku a k počtu jednotlivých sdělení není 16 tázacích otázek nijak velkým číslem. Rozkazovací a přací věty se dokonce vůbec neobjevily, což je velmi pozitivní. Právě přací věty totiž mohou na příjemce velmi působit a často dávají najevo názor reportéra na danou problematiku. Zvolací věty se sice vyskytly, ale 2 výskyty jsou opravdu mizivý počet. V případě zvolacích vět šlo jednou o snahu reportéra o poutavý začátek zprávy a při druhém výskytu o upoutání pozornosti příjemce a jeho ovlivnění. Ve vzorku jsme se až na jednu výjimku nesetkali ani se subjektivním pořádkem slov.

Co se týče odchylek od regulérní větné stavby, zaznamenali jsme především výskyt prolepsi, čili zpětného odkazování skrze adverbium či substantivum. Ani zde však celkový výskyt nebyl zvláště vysoký. V analyzovaném vzorku jsme zaznamenali ještě pět elips a jeden případ katachreze. Jejich výskyt ve

zpravodajství ARD, stejně jako výskyt zvolacích vět a subjektivního větného pořádku, je tedy takřka výjimečný.

3.3 *Textová rovina zpravodajství*

Textová rovina je rovinou nadvětnou. Zabývá se tedy celky vyššími, než jsou věty. Tuto rovinu budeme dělit podle české systematiky (podle Jílka) na tři skupiny textových prostředků, které se na výstavbě sdělení podílejí. Jsou jimi textové komponenty, textové modely a textové vzorce.¹²⁴ V oblasti textových vzorců bude však třeba přihlídnout na textové vzorce německého zpravodajství, protože jejich dělení je zčásti odlišné než v českém zpravodajském prostředí.

3.3.1 **Textové komponenty**

„Pod označením textové komponenty rozumíme prvky výstavby textu, které nejsou vázány na standardizovaný textový vzorec. Jde o prostředky typické pro publicistickou oblast,“¹²⁵ uvádí Jílek. Dodává však, že tato oblast může splývat s oblastí textových vzorců, když tvrdí, že „textovým komponentem se může stát i textový vzorec či jeho část (např. zpráva v základní podobě v leadu, životopis, aj.).“ Důležité pro tuto práci však je především poslední Jílkova teze: „Pro dodržení zásad objektivit je podmínkou, aby tyto prostředky sloužily ke zprostředkování či dokumentaci, doložení informace.“

Mezi textové komponenty řadí Jílek následující. Ne všechny však informační kvalitě vyhovují (viz dále):

- **uvedení základních informací** – jde o řazení informací v rozsahu zprávy v základní podobě v úvodu textu. Tento druh úvodu textu se nazývá lead. V televizním zpravodajství přitom tyto informace uvede moderátor ve studiu.
- **užívání rozšiřujících informací a pozadí** – rozšiřující informace a pozadí nejsou ve svém použití ve zprávě navzájem vázány. Zároveň jde o součást zprávy ve tvaru obrácené pyramidy.
- **citace, parafráze** – citace a parafráze jsou ve zpravodajství velmi hojně užívané, při správném užití totiž zajišťují autenticitu sdělení.

¹²⁴ Jílek 2009, s. 62-72.

¹²⁵ Jílek 2009, s. 62-72.

- **opozitní názory** – opozitní názory jsou uváděny prostřednictvím citací či parafrází s odkazem na konkrétního, obecného či nejmenovaného původce. Obě formy se mohou i kombinovat.
- **střídání informací různých tematických úseků sdělení** – jedná se o prokládání informací jednoho tematického bloku informacemi bloku jiného. Pokud má za úkol porušit monotónnost sdělení, pak se jedná o aktivizační prostředek. Jinak se však o aktivizační prostředek nejedná.¹²⁶

Uvedení citací a parafrází a opozitních názorů může vést k porušování informační kvality. Existují totiž čtyři typy citací a parafrází, jejichž použití informační kvalitu porušuje. Jedná se o tyto:

- **citace a parafráze obecných a nejmenovaných původců** – Jílek uvádí, jde o odvolávání se na obecného profesního či institucionálního původce. Jedinou výjimkou je podle něj odvolání se na zřetelný institucionální zdroj (např.: ministerstvo financí). Co se týče odkazování na nejmenované zdroje, uvádí Jílek, že existují případy, kdy není možné zdroj jmenovat z etických důvodů, z důvodů ochrany bezpečí zdroje. To by se však mělo dít jen v závažných a zdůvodněných situacích.¹²⁷
- **odvolání se na obecného institucionálního či profesního původce**
- **citace a parafráze nejmenovaného původce**
- **citace a parafráze podporující tvrzení** – „K závažnému porušení informační kvality dochází tehdy, když jsou citace, parafráze využívány k legitimizaci vlastního názoru, interpretace či myšlenkového (úvahového) řetězce,“¹²⁸ uvádí Jílek.

V případě uvedených textových komponentů porušujících informační kvalitu jde především o porušení neutrality, ale nemůžeme vyloučit ani porušení vyváženosti a pravdivosti sdělení. Z těchto důvodů budeme v analýze výskyt těchto modelů sledovat.

¹²⁶ Jílek 2009, s. 62-64.

¹²⁷ Jílek 2009, s. 61 a 67.

¹²⁸ Jílek 2009, s. 68.

3.3.1.1 Příklady textových komponentů porušujících informační kvalitu

1) Citace a parafráze obecného a nejmenovaného zdroje

Krise in Tunesien

Michael Immel, reportér:

„Im Unterschied zu Tunesien wären ägyptischen Sicherheitskräfte sofort in der Lage eine Revolte im Keim zu erstücken,“ sagen Opositionelle.

(17/01/11; 03:46–03:53)

2) Odvolání se na obecného původce

Wachstum und Lebensqualität

Marc Bator, moderátor:

„Kritiker monieren, dass das BIP die Lebensverhältnisse der Menschen nicht miteinschliesst. Deshalb suchen Abgeordner und Wissenschaftler nur nach einem umfassenderen Alternative.“

(17/01/11; 06:20–06:53)

3) Citace a parafráze neznámých zdrojů

Proteste in Tunesien

Policista:

„Unsere wichtigste Forderung ist eine unabhängige Gewerkschaft zu bekommen. Damit wir diese Tragödie vor einer Woche untersuchen können. Und wir sind nicht schuldig für diese Taten. Und wir wollen die Wahrheit kennen.“

(17/01/11; 03:46–03:53)

4) Citace a parafráze podporující tvrzení

Verteidigungsminister beruft Kommandanten ab

Christiane Meier, reportérka:

„Der Wehrbeauftragte Könisa sieht in der Absetzung des Kommandanten eine richtige und klare Entscheidung. Nur der Bundeswehrverband ist skeptisch.“

Ulrich Kirsch, Vorsitzender Deutscher Bundeswehrverband:

„Diese Klarheit ist noch nicht unbedingt die Wahrheit.“

(22/01/11; 01:08–01:18)

3.3.1.2 Výskyt textových komponentů porušujících informační kvalitu

Tabulka č. 3

Porušení normy	Výskyt ve zpravodajství ARD	Procentuální vyjádření
Citace a parafráze obecného a nejmenovaného zdroje	23	34,33%
Odvolání se na obecného původce	7	10,45%
Citace a parafráze neznámých zdrojů	3	4,48%
Citace a parafráze podporující tvrzení	34	50,75%
Celkem porušujících citací a parafrází	67	100,00%
Průměr na příspěvek	1,06	x

3.3.2 Textové modely

Textovými modely myslíme slohové postupy. Jílek¹²⁹ i Čechová¹³⁰ shodně jmenují těchto pět slohových postupů:

- **postup informační** – na informačním postupu je založeno zpravodajství; Jílek jej charakterizuje jako jednoduchý slohový postup, který přináší jen stručné základní věcné údaje o skutečnosti a na základě pozorování zachycuje a vpočítává jednotlivé složky předmětů, jevů nebo dějů a jejich znaky. Důležitou skutečností, která tento postup odlišuje od ostatních je fakt, že obsahuje pouhá

¹²⁹ Jílek 2005, s. 79-87.

¹³⁰ Čechová 2003, s. 75-84.

konstatování, ne vyprávění. Čechová dodává, že větná stavba zpravodajství je málo rozvinutá a zpravodajství má jednodušší kompozici. Pro němčinu však musíme počítat, že průměrná délka věty bude delší (viz str. 19, Syntaktická rovina zpravodajství).

- **postup popisný** – tento postup vystihuje Jílek jako zprostředkování obrazu osob, předmětů, jevů, dějů nebo postupů práce na základě vnímání lidskými smysly. Tento postup dělíme na prostý (věcný) a výběrový, popis v krásné literatuře (líčení) a popis odborný.
- **postup vyprávěcí** – od postupu popisného se tento postup liší tím, že „na základ osobního prožitku nebo svědectví podává průběh jedinečného, neopakovatelného děje (události, příběhu, příhody), podání je dynamické“¹³¹. Oproti popisnému postupu je zde tedy rozdíl v dějovosti.
- **postup výkladový** – tento postup má za účel pouze vysvětlovat podstatu předmětů, jevů a dějů. Podle Čechové „směřuje k zachycení vnitřních souvislostí sdělovaných faktů“.¹³²
- **postup úvahový** – Jílek uvádí, že tento postup je často brán jako varianta postupu výkladového. Jak uvádí Čechová, jen zřídka se tento postup v běžné komunikaci rozvine celý. Spíše se jedná o jednotlivé krátké úvahové prvky.

Pro zpravodajství je z uvedených stylů přípustný pouze postup informační a věcně popisný.

K použití dalších slohových postupů Jílek uvádí: „Aby byly zachovány zásady informační kvality, nesmí být příznakové textové modely užity jako základ přímých autorských výpovědí, jejich přítomnost v textech je omezena na citace či parafráze, v informačně-výkladové linii mohou být vysvětleny jevy, podány rozšiřující informace či může být použita v rámci pozadí zprávy.“¹³³

¹³¹ Jílek 2005, s. 84.

¹³² Čechová, s. 76.

¹³³ Jílek 2004, s. 91.

Za určitých okolností je tedy ve zpravodajství možné i použití výkladového postupu, a to v případě, že vysvětlujeme nějaký odborný termín či podáváme rozšiřující informace k nějaké problematice. Důležitou informací z uvedené citace je i ta, že v citacích a parafrázích se informační kvalita nezohledňuje.

Co se však týče zbylých postupů a jejich modifikací¹³⁴, porušují informační kvalitu zpravodajství.

Při popisu v krásné literatuře je výběr informací závislý na intenci autora, často jde o tedy spíše charakteristiku. Samo líčení pak Čechová popisuje jako modifikaci, která vykazuje maximální subjektivitu. Odborný popis je zase příliš odborně zaměřený a pro běžného diváka zpravodajství by mohl být nesrozumitelný. Existuje samozřejmě i popularizační odborný popis, ten však podle Čechové „může být subjektivnější a nepostihuje jen podstatné.“¹³⁵

Modifikace vyprávěcího stylu jsou ve zpravodajství nepřijatelné, protože v nich „pozorujeme vysokou subjektivitu podání.“¹³⁶ Také Jílek¹³⁷ uvádí, že „vyjádření autora je subjektivizované, uplatňuje se zorný úhel náhledu původce.“

U úvahového postupu Jílek uvádí, že jeho „úkolem je skutečnost hodnotit, vyjádřit postoj,“ a pokračuje dále: „...cílem je přesvědčit recipienta o správnosti prezentovaného pohledu, názoru na danou problematiku.“¹³⁸

Je tedy více než jasné, že úvahový a vyprávěcí postup kvůli svému subjektivizovanému náhledu na skutečnosti do zpravodajství nepatří, jelikož jsou v rozporu s neutralitou sdělení. Stejně jako nevěcné modifikace postupu popisného. Ani výkladový postup není ve zpravodajství až na uvedenou výjimku příliš žádaný. Porušuje informativnost. Porušen může být i požadavek úplnosti, a to například při selektování faktů. Informační kvalita může být narušena také porušením vnitřní relevance.

Z uvedených textových postupů tedy budeme v analýze počítat výskyt nevěcně popisného postupu, vyprávěcího postupu, úvahového postupu a výkladového postupu.

¹³⁴ Líčení, odborný popis, postup vyprávěcí a úvahový.

¹³⁵ Čechová 2003, s. 80.

¹³⁶ Čechová 2003, s. 78.

¹³⁷ Čechová 2003, s. 85.

¹³⁸ Jílek 2005, s. 87.

3.3.2.1 Příklady textových modelů porušujících informační kvalitu

1) Vyprávěcí slohový postup

Staatstrauer in Tunesien

Tom Schneider, reportér:

„Staatstrauer bedeutet vor allem auch duzende Schicksale. Wie das von Familie Mimoun in einem Vorort von Tunis. Ein Foto ist alles, was ihnen geblieben ist von ihren Sohn. Sophian, zweiundzwanzig Jahre, wurde von einer Woche von der Polizei erschossen.“

(17/01/11; 09:00–09:12)

2) Úvahový slohový postup

Einstweilige Anordnung gegen NRW-Nachtragshaushalt

Jochen Taßler, reportér:

„Die Anordnung des Verfassungsgerichts ist eine Ohrfeige für die rotgrüne Minderheitsregierung. Das steht fest. Aber – wie weh wird sie tun? Die einzigen, die derzeit von Neuwahlen profitieren könnten, wären die Grünen, die wollen erstmal abwarten. Erst die endgültige Entscheidung des Gerichts in ein paar Wochen will zeigen, ob aus der Ohrfeige ein Schlag wird.“

(18/01/11; 02:08–02:26)

3) Výkladový slohový postup

Einigung auf Branchentarifvertrag

Marc Bator, moderátor:

„Ohne den Branchentarifvertrag konnten bislang bei Ausschreibungen für Bahnverbindungen Privatunternehmen wegen niedriger Löhne oft auch niedrigere Preise anbieten.“

(17/01/11; 04:34–04:43)

4) Nevěcný popis

Afghanistan-Einsatz der Bundeswehr

Andrea Zückert, reportérka:

„Als hätte es nie Streit gegeben. Der Außenminister und der Verteidigungsminister demonstrieren Einigkeit beim Abzugsplan deutscher Soldaten aus Afghanistan.“

(17/01/11; 02:52–03:00)

3.3.2 Výskyt textových modelů porušujících informační kvalitu

Tabulka č. 4

Druh porušení	Porušení normy	Výskyt ve zpravodajství ARD	Procentuální vyjádření
Porušující neutralitu	Vyprávěcí postup	11	45,83%
	Úvahový postup	8	33,33%
	Nevěcný popis	1	4,17%
Porušující informativnost	Výkladový postup	4	16,67%
	Počet porušení	24	100,00%
	Celkem příspěvků	63	100%
	Počet zpráv s příznakovými modely	13	20,63%

3.3.3 Textové vzorce

„Podoba zpravodajských textových vzorců je, mají-li její požadavky naplnit, limitována užitím nepříznačných textových modelů – informačního a věcného popisného,¹³⁹ uvádí Jílek a dále dodává, že tomu „odpovídají dva elementární (stylově nepříznačné) textové vzorce zpráva a referát¹⁴⁰“. K nim patří ještě zpravodajské interview. Němčina dělí zpravodajské žánry s mírnými odlišnostmi. Walter von LaRoche¹⁴¹ rozlišuje ve své publikaci postupně tyto informativní žánry: zpráva v základní podobě¹⁴², referát¹⁴³, reportáž¹⁴⁴, fíčrová zpráva¹⁴⁵, rozhovor¹⁴⁶, anketa¹⁴⁷, zpráva od korespondenta¹⁴⁸ a analyzující příspěvek¹⁴⁹.

¹³⁹ Jílek 2009, s. 72.

¹⁴⁰ Myšlený je žánr, kterým se Jílek dále zabývá pod názvem publicistický referát a stejně jej nazývá i ve své publikaci z roku 2005.

¹⁴¹ La Roche 1992

¹⁴² die Nachricht

¹⁴³ der Bericht

¹⁴⁴ die Reportage

Jílek přitom ve výčtu zpravodajských textových vzorců uvádí kromě zprávy a referátu ještě zpravodajské interview, oznámení, inzerát, komuniké, a zpravodajskou fotografii s popiskou. Němčina tedy ve zpravodajství rozlišuje méně žánrů a vnímá pod některými pojmenováními něco jiného než čeština¹⁵⁰.

Z informativních žánrů, které rozlišuje LaRoche, nyní definujeme ty, které se vyskytly ve zkoumaném vzorku a vždy určíme, zda konkrétní žánr porušuje informační kvalitu či nikoliv.

Zprávu v základní podobě LaRoche definuje jako objektivní sdělení určité formální výstavby, které budí všeobecný zájem a informuje o aktuálním stavu věci. Jde o žurnalistický žánr, který je dlouhý zpravidla 20-30 řádků, v rozhlasovém či televizním vysílání potom dvě vysílací minuty. Zpráva v základní podobě informační kvalitu neporušuje.¹⁵¹

Referátem je zpráva, která je delší než zpráva v základní podobě. Sám LaRoche věnuje rozdílům mezi zprávou v základní podobě a rozšířenou zprávou ve své knize zvláštní kapitolu, proto je jasné, že rozdíl mezi těmito dvěma žánry není velký. Rozšířená zpráva informační kvalitu neporušuje.¹⁵²

Rozšířená zpráva může přejít v **reportáž**. To se podle LaRoche stává především v případě, že autor zprávy nejen zevrubně popíše událost, ale porozhlédne se na místě činu a popíše své pozorování. Reportáž je podle LaRoche vnímána ne jako nahrazení zpráv, ale jako jejich doplnění věcným popisem. Pod německým názvem reportáž se tedy ukrývá textový vzorec ne nepodobný Jílkovu referátu (viz s. 31). LaRoche totiž v případě reportáže apeluje také na konkrétnost, názornost, popis stavů a průběhů událostí a také upozorňuje, že autor nesmí své dojmy napsat do komunikátu ve formě názorových soudů, nýbrž jako fakta, na jejichž základě si čtenář, posluchač či

¹⁴⁵ das Feature

¹⁴⁶ das Interview

¹⁴⁷ die Umfrage

¹⁴⁸ der Korrespondentenbericht

¹⁴⁹ der analysierende Beitrag

¹⁵⁰ např.: v případě reportáže

¹⁵¹ La Roche 1992, s. 64.

¹⁵² La Roche 1992, s. 131-132.

divák vytvoří vlastní názorový soud.¹⁵³ Reportáž v německém chápání informační kvalitu neporušuje.

Fíčrová zpráva je zprávou popisuje LaRoche jako zprávu, v níž se střídají názorné ukázky a abstrakce, popis a tvorba názorových soudů. Autor fíčrové zprávy do ní vkládá kromě popisu i svoje vlastní poznatky a zkušenosti. Fíčrová zpráva tak porušuje informační kvalitu a v analýze se na ni zaměříme.¹⁵⁴

Trendem ve zpravodajství je nyní publikování zmíněných **žánrově nezačlenitelných textových vzorců**. Jílek je charakterizuje jako sdělení stojící mimo standardizované textové vzorce z důvodu přítomnosti dvou a více žánrů, které jsou v nich kombinovány. Pokud tedy jakýkoliv ze žánrů kombinovaných v takovémto sdělení odporuje zásadám informační kvality, nutně jí odporuje i celé sdělení.¹⁵⁵ ¹⁵⁶Je tedy samozřejmostí, že pokud na některý textový vzorec tohoto typu při analyzování narazíme, do analýzy jej započítáme.

Na závěr tohoto výčtu zpravodajských žánrů chceme ještě dodat, že informační kvalitu samozřejmě porušují i všechny žánry publicistické či syžetové. Ty se však ve zpravodajství nevyskytují tak často jako rušivé textové vzorce uvedené na předchozích stránkách.

3.3.3.1 Příklady textových vzorců porušujících informační kvalitu

1) Fíčrová zpráva

Unwort des Jahres 2010

Tato studiová zpráva moderátora Jana Hofera pojednává o výběru nejhoršího slova roku 2010 a jeho užívání politiky. Už kvůli povaze a tématu sdělení je jasné, že se jedná o fíčrovou zprávu.

(18/01/11; 12:40–13:09)

¹⁵³ La Roche 1992, s. 134-137.

¹⁵⁴ La Roche 1992, s. 140-143.

¹⁵⁵ Jílek 2004, s. 152.

¹⁵⁶ LaRoche se o nich nezmiňuje patrně zejména proto, že představuje žurnalistiku z hlediska praxe, ne prioritně z jazykového hlediska. Navíc v případě žánrově nezačlenitelných sdělení jde o fenomén posledních let, i to může být důvodem, proč LaRoche tento žánr ve svém výčtu neuvádí.

2) Žánrově nezačlenitelné sdělení

Einstweilige Anordnung gegen NRW Nachtragshaushalt

Jochen Taßler, reportér:

Jedná se o žánrově nezačlenitelné sdělení, protože obsahuje kromě zpravodajských prvků i prvky analyzujícího příspěvku v závěru sdělení.

(18/01/11; 00:42–02:26)

3.3.3.2 Výskyt textových vzorců porušujících informační kvalitu

Tabulka č. 5

Porušení normy	Výskyt ve zpravodajství ARD	Procentuální vyjádření
Fíčrová zpráva	1	1,59%
Nezačlenitelné sdělení	15	23,81%
Zpravodajské žánry	47	74,60%
Celkem porušující	16	25,40%
Celkem příspěvků	63	100,00%

3.3.4 Dílčí závěr k textové rovině

I v textové rovině se potvrdil trend z předchozích jazykových rovin. Tedy že zpravodajství televize ARD je v používání jevů porušujících informační kvalitu velmi opatrné. V oblasti textových komponentů jsme zaznamenali prakticky nulový výskyt citace a parafráze neznámého původce. Ani odvolání se na obecného původce nebyl velký počet. To je velmi důležité, protože právě citace a parafráze neznámého původce jsou ve zpravodajství z pohledu informační kvality velkým proviněním. Relativně často se však ve zkoumaném vzorku objevovaly citace a parafráze podporující tvrzení. Případů, kdy byla ve sdělení důvěryhodnost tvrzení reportéra podložena výpovědí konkrétního člověka, nebylo málo. Stejně tak řadili reportéři a moderátoři do sdělení často citace a parafráze zaštitěné pouze obecným či nejmenovaným zdrojem.

Z hlediska použití textových modelů jsme zaznamenali největší výskyt u vyprávěcího a úvahového postupu. Naopak postup výkladový a nevěcně popisný se opět téměř neobjevil. Případů výkladového postupu sice bylo v analyzovaném

vzorku více, ale většina z nich byla použita v souvislosti s vysvětlováním významu odborných termínů či zkratk, takže se nejednalo o porušení informační kvality.

Textové vzorce dodržuje zpravodajství ARD nejstriktněji ze všech kategorií patřících do textové roviny jazyka. Ve třech čtvrtinách všech sdělení, se kterými jsme se ve zkoumaném vzorku setkali, šlo o zpravodajská sdělení, ať už o zprávu v základní podobě, tak i referát. Mezi zbývající čtvrtinou sdělení porušujících svým žánrem informační kvalitu jsme našli jednu fíčrovou zprávu, ve zbylých případech šlo vždy o žánrově nezačlenitelná sdělení. Velmi často mezi nimi přitom figuroval stejný vzorec – sdělení bylo složené ze zprávy či referátu, přičemž na konci celého sdělení následoval krátký živý vstup reportéra nesoucí úvahové a analyzující prvky. Takových sdělení byla mezi porušujícími sděleními většina.

3.4 Zvuková rovina zpravodajství

Co se týče zvukové roviny, je v ní němčina snad nejlépe odlišná od češtiny, a proto na ni v žádném případě nelze uplatnit stejné zásady a stejná pravidla jako na češtinu.

Nejprve se budeme zabývat problematikou ortoepie vokálů a konsonant a ortoepické normy. Následně se budeme věnovat zvukovým a intonačním stylovým prostředkům jazyka. Vycházet budeme především ze čtvrtého¹⁵⁷ a šestého¹⁵⁸ svazku dvanáctidílné edice Duden a také z publikace „Einführung in die deutsche Stilistik“ od Jiřiny Malé.

3.4.1 Ortoepie

Ortoepie v němčině rozlišuje dva druhy výslovnosti – normovanou a nenormovanou¹⁵⁹. Každá z těchto skupin se dále dělí na podskupiny. Normovanou výslovnost¹⁶⁰ můžeme rozdělit na standardní výslovnost¹⁶¹ a jevištní výslovnost¹⁶², která se řečové realitě blíží méně než standardní výslovnost.

Nenormovaný typ výslovnosti rozděluje šestý svazek edice Duden do dvou kategorií.¹⁶³ Můžeme tak rozlišovat „hovorovou“¹⁶⁴ a „explicitní a hyperkorektní“¹⁶⁵ výslovnost. První z nich Duden popisuje jako méně zřetelnou variantu, přičemž se svou zvukovou stránkou více odlišuje od grafické podoby slova, než jak je tomu u standardní podoby. Explicitní a hyperkorektní formy výslovnosti jsou podle edice Duden zřetelnější a zvukově se grafické podobě blíží více, než standardní podoba výslovnosti.

¹⁵⁷ DUDEN: *Band 4 – Die Grammatik*. Mannheim, 2009.

¹⁵⁸ MANGOLD, Max a kolektiv redakce DUDEN: *Band 6 - Aussprachewörterbuch*. Mannheim, 1990.

¹⁵⁹ tzv. Genormte Lautung und Ungenormte Lautung

¹⁶⁰ Němčina nazývá výslovnost, na niž je vázána norma, jako tzv. Hochlautung („vysokou“ výslovnost).

¹⁶¹ tzv. Standardlautung

¹⁶² tzv. Bühnenlautung

¹⁶³ Duden 6 1990, s. 55

¹⁶⁴ tzv. Umgangslautung

¹⁶⁵ tzv. Überlautung

Jak jsme již naznačili, obě tyto možnosti výslovnosti jsou v němčině nenormované. To však pro naši práci z pohledu informační kvality neznamena, že bychom tyto typy výslovnosti mohli zařadit jako chybné a jejich výskyt ve zpravodajství v analýze započítávat.

Německá literatura¹⁶⁶ zabývající se fonetikou a fonologií, se výslovnostními variantám němčiny příliš nevěnuje. Nemyslíme si však, že je to způsobeno tím, že by byla tato literatura nedostatečná¹⁶⁷. Problém tkví ve velké různorodosti a rozmanitosti německé výslovnosti. „Význam fonetické úrovně pro stylistiku nebyl ještě dostatečně prozkoumán,“¹⁶⁸ uvádí například Malá. A právě co se výslovnosti týče, není němčina žádnými normami příliš svazována. Čtvrtý svazek edice Duden uvádí, že němčina se o vytvoření platné ortoepické normy sice snaží už více než 100 let, ale vytvořit jednotnou normu se jí ještě nepodařilo. Malá se tak výslovnostními normami například ani nezabývá. Edice Duden dále uvádí, že hovorovou výslovnost je těžké oddělit od standardní výslovnosti a vůbec nemluví o tom, že by snad její použití ve zpravodajství mělo zavinit nesrozumitelnost. V případě hyperkorektní formy výslovnosti jsme upozorňováni na to, že je používána při hovoru v hlučném prostředí, v případě velké vzdálenosti mezi mluvčím a příjemcem či při diktátech, přednáškách či přednesech. Kromě toho zde už ale není zmíněno, že by tato forma výslovnosti působila například afektovaně či měla v rámci sdělení ještě nějakou jinou než informativní funkci.¹⁶⁹

Z uvedených informací lze usuzovat, že odlišnosti ve výslovnosti, které jsou mezi standardní výslovností a nenormovanými formami výslovnosti, neporušují srozumitelnost ani neutralitu textu, a tudíž je v analýze nebudeme započítávat.

¹⁶⁶ Například:

MANGOLD, Max a kolektiv redakce DUDEN: *Band 6 - Aussprachewörterbuch*. Mannheim, 1990.

DUDEN: *Band 4 – Die Grammatik*. Mannheim, 2009.

EISENBERG, Peter: *Grundriß der deutschen Grammatik. Band 1*. Stuttgart, 2000.

SANDHOP, Martin; SCHÄFER, Stefan: *Einführung in die Phonetik und Phonologie des Deutschen*. Olomouc, 2002.

MALÁ, Jiřina: *Einführung in die deutsche Stilistik*. Brno, 2003.

KÖNIG, Werner: *dtv-Atlas Deutsche Sprache*. München, 2001.

¹⁶⁷ Například edice Duden je se svou tradicí už od roku 1880 jednou z nejlepších lingvistických edicí popisujících němčinu prakticky ze všech úhlů pohledu.

¹⁶⁸ Malá 2003, s. 76.

¹⁶⁹ Duden Band 6 1990, s. 53-54.

3.4.2 Zvukové prostředky jazyka

Zvukové prostředky využívá především lyrická literatura, Malá mezi ně řadí onomatopoeii, aliteraci a asonanci. Malá uvedené prvky uvádí jako expresivní jevy pronikající z oblasti krásné literatury do každodenní řeči. Pravděpodobnost jejich výskytu ve zpravodajství je tak celkem nízká. Pokud se však ve zpravodajství vyskytnou, působí expresivně a tím porušují neutralitu sdělení. Proto budeme jejich výskyt s výjimkou asonance¹⁷⁰ započítávat do analýzy.¹⁷¹

3.4.2.1 Onomatopoeie

Mezi nejvýznamnější prvky tohoto typu, které se vyskytují v němčině, řadí Malá především slovesa s hláskou [i]. Ta vyjadřují ptačí zvuky (např.: piepsen - pípat, zwitschern - cvrlikat) nebo jemné a drobné zvuky (např.: kichern – hihňat se, lispeln – šišlat). Patří sem také slovesa s hláskou [u], která vyjadřují hloubku a temno (např.: muhen – bučet, mučet; brummen – bručet, broukat; grunzen – chrochtat). Důležitá jsou ještě slova, která obsahují kombinaci hlásek –tsch–. Tato kombinace předesílá něco vlhkého či klouzavého (např.: Matsch – břečka, bláto; Patsche – kaše, glitschen – vyklouznout; lutschen – cucat, cumlat).

3.4.2.2 Aliterace

Aliterace znamená souzvuk prvních souhlásek slov (např.: Milch macht die müden Männer munter). Používá se zvláště v reklamách a v publicistice. Tím pádem je pro zpravodajství nepřipustná, protože porušuje neutralitu sdělení, což je v rozporu s informační kvalitou. Za aliteraci budeme považovat teprve tři stejně začínající slova, která budou vedle sebe nebo maximálně oddělena členem či předložkou. Předpokládáme, že v případě souzvuku počátečních samohlásek dvou za sebou jdoucích slov jde většinou o náhodu, ne o záměr.

3.4.3 Intonační stylové prostředky

Intonačním stylovým prostředkům připisuje Malá v rámci mluvené formy jazyka velkou důležitost.

¹⁷⁰ Asonance je básnickým jevem spočívajícím ve shodě samohlásek v koncových slabikách veršů. Její přítomnost ve zpravodajství vyloučena, protože zprávy nejsou recitovány.

¹⁷¹ Malá 2003, s. 76-77.

Mezi tyto prostředky patří intonace a rytmus (melodie) a barva a síla hlasu. Barvu a sílu hlasu nebudeme sledovat, protože nejsou relevantní.

3.4.3.1 Intonace a rytmus

Sandhop se Schäferem mluví v o takzvaných intonačních jednotkách, které můžeme foneticky rozdělit do dvou kategorií – na rytmus a intonaci jako melodický průběh věty.¹⁷² Malá pak do intonace řadí i pauzy, takže i těmi se budeme v této kapitole zabývat.

3.4.3.1.1 Intonace

Intonace má za úkol oddělit od sebe jednotlivé věty, pomůže nám v rozlišení komunikační funkce věty (oznamovací, tázací, rozkazovací, atd...). Může také vyjadřovat, zda je výpověď neutrální či expresivní. Expresivita melodie výpovědi by totiž značila určitý postoj mluvčího k tématu.

Romportl ve své publikaci uvádí, že „základ melodického systému spisovné němčiny je téměř shodný s českým. Ukončené věty oznamovací, rozkazovací a otázky doplňovací (s tázacím slovem) mají melodii klesavou, alespoň částečně.“ A pokračuje: „Otázky zjišťovací mají obvykle stoupání v závěrečné části věty, které se nejčastěji uskutečňuje již na přízvučné slabice jádra odpovědi, často však též až na poslední nepřízvučné slabice.“

„Větné úseky před pauzou, která neukončuje větu, mají nejčastěji stoupavou melodii (v němčině někdy podobnější melodii otázky než v češtině).“

Romportl však na konci tohoto úseku o větné melodii uvádí, že „uvedené melodické tvary, užívané obvykle ve spisovné němčině v neutrální promluvě, se velmi podobají analogickým formám v češtině. Při citovém zabarvení se ovšem vyskytuje mnoho dalších forem, v nichž se oba jazyky již více liší.“¹⁷³ Intonace je velmi detailně rozebrána taktéž ve čtvrtém svazku edice Duden a zabývají se jí i další svazky, které jsme v rámci psaní této práce studovali¹⁷⁴. Právě edice Duden se zabývá kompletně všemi jejími možnostmi. Nevyjmenovává už však situace, za kterých by konkrétní možnost měla působit expresivně či jinak porušovat

¹⁷² Sandhop, Schäfer 2002, s. 96-101.

¹⁷³ Romportl 1968, s. 44-45.

¹⁷⁴ Například: Malá 2003, Sandhop a Schäfer 2002.

informační kvalitu. Posuzování intonace je v němčině obecně problematické, a proto se jí nebudeme v analýze zabývat. Příčinou této problematičnosti je zejména zmíněná velká rozmanitost intonačních forem a pro cizince obtížná identifikovatelnost těchto forem v jazyce. Myslíme si však, že by tato kategorie mohla být v budoucnu více rozebrána či doplněna v rámci diplomové práce.

3.4.3.1.2 Rytmus

Co se týče rytmu, je v němčině výpověď rozdělena skrze přízvukné slabiky na promluvové takty, přičemž přízvukná slabika promluvový takt vždy otevírá. Sandhop se Schäferem dále dodávají, že takt je určený pouze svým začátkem a koncem, ale může být různě dlouhý. Pokud se jeden takt skládá z relativně velkého množství slabik, například pěti a více, jsou nepřívukné slabiky podle délky taktu do jisté míry komprimovány (oslabovány, redukovány), protože takty by měly být časově podobně dlouhé. Použití velmi dlouhých promluvových taktů či špatně umístěný přízvuk tak ve zpravodajství vede k rytmu výpovědi porušujícímu informační kvalitu a tím k nesrozumitelnosti. Proto budeme výskyt špatného rytmu v analýze započítávat jako porušení srozumitelnosti. Protože Sandhop a Schäfer přisuzují rytmus výpovědi porušující srozumitelnost výhradně cizím mluvčím, nevěříme, že by se tento jev ve zpravodajství objevil ve významnější míře. Předpokládáme totiž, že ve veřejnoprávních televizích pracují většinou rodilí mluvčí.

3.4.3.1.3 Pauzy a důraz

Do intonace v němčině řadí Malá i přerušování proudu řeči pauzami. Malá uvádí, že ve vědeckém stylu se nachází méně pauz, sdělení působí jednotvárně, monotónně. Ve všedních sděleních prostě sdělovacího stylu je však tok řeči pauzami častokrát přerušen.¹⁷⁵ Malá se už však nezabývá rozdělením pauz více do detailu. V tomto případě však můžeme vycházet z české systematiky. Čeština tak dělí pauzy do čtyř kategorií:

- **pauzy syntaktické** – tento druh pauz vychází z potřeby segmentace řeči na kratší úseky. Syntaktické pauzy jsou dány pouhou potřebou

¹⁷⁵ Malá 2003, s. 77.

oddělit od sebe jednotlivé syntaktické komplexy, a proto informační kvalitu neporušují, naopak napomáhají příjemci, aby sdělení porozuměl. Nebudeme je tedy analyzovat.

- **pauzy formulační** – formulační pauzy se používají především v nepřipraveném projevu, v němž mluvčí přemýšlí, jak pokračovat, a proto vydává buď různé hezitační zvuky, či chvíli mlčí. Tím si dává čas na rozmyšlenou, jak v promluvě pokračovat. Hezitační zvuky mohou příjem sdělení znesnadňovat, neruší však jeho srozumitelnost. Proto je nebudeme považovat za chybné a nezahrneme je do analýzy.
- **pauzy kontaktové** – tyto pauzy slouží k získání pozornosti posluchačů. V češtině jde o otázky a výrazy typu „ano“, „že ano“. V němčině je výskyt analogický. Tento druh pauz porušuje neutralitu sdělení a tím informační kvalitu a v analýze byl započítáván. Ve zkoumaném vzorku jsme však žádné kontaktové pauzy nenašli.
- **pauzy důrazové** – tyto pauzy se vyskytují před nebo za slovem, kterému autor sdělení přikládá větší důležitost. Stejně jako pauzy kontaktové, i důrazové pauzy porušují neutralitu a je nutno jejich výskyt ve zpravodajství v analýze zohlednit.¹⁷⁶

S důrazovými pauzami souvisí i problematika důrazu. Víme, že němčina je specifická velmi výraznou zvukovou amplitudou¹⁷⁷. Pokud se však setkáme s velkými odchylkami od této klasické velmi výrazné podoby mluvené němčiny, budeme je počítat. V případě odchylek by se totiž jednalo o nepřirozené zdůrazňování některých slov ve větě. Tento jev porušuje neutralitu, a proto je v analýze nutné jej započítávat. V souvislosti s problematikou pauz se o něm zmiňujeme proto, že právě s jeho výskytem je výskyt důrazových pauz spojen.

Příklady pauz a důrazů:

1) *důrazová pauza*

Staatsbesuch in den USA

¹⁷⁶ Strahl 1993, s. 73.

Lotko 2009, s. 60-61.

¹⁷⁷ Pokud bychom melodii německé věty zaznamenali v křivce, šlo by o velmi hustou křivku dosahující mnohem větších mezních hodnot, než čeština.

Klaus Scherer, reportér:

„Hu's Zugeständnis die Menschenrechtslage zu verbessern könnte China festlegen. Zwar nicht in dem Tempo, wohl aber **in der Sache**.

(20/01/11; 06:35–06:43)

2) **důraz**

Chinas Staatschef zu Besuch in den USA

Hanni Hüscher, reportérka:

„**Peking** wird sich nicht weiter regieren lassen.“

(19/01/11; 02:47–02:50)

3.4.4 Mluvní tempo

„Mluvní tempo¹⁷⁸ je stejně jako síla hlasu na jedné straně osobnostní vlastností, na druhé straně je však symbolem účasti, relevance a emocionality autora sdělení,¹⁷⁹“ uvádí edice Duden. Příliš rychlé mluvní tempo má negativní dopad na informativnost sdělení, porušuje tak informační kvalitu. Našli jsme několik různých charakteristik mluvního tempa němčiny.

Mayer rozlišuje mluvní tempo do tří kategorií podle počtu slov za minutu na:

- velmi pomalé (méně než 50 slov za minutu)
- pomalé (50 až 90 slov za minutu)
- normální (více než 90 slov za minutu)¹⁸⁰

Z tohoto rozdělení však není jasné, jaké je střední tempo, protože v něm postrádáme horní hranici „normálního“ mluvního tempa.

Kleckerová uvádí, že lidský mozek je schopen vnímat až 500 slov za minutu, ale mluvní tempo se pohybuje v průměru v rozmezí 100 – 150 slov za minutu.¹⁸¹

Berger uvádí, že člověk vysloví v průměru dvě až tři slova za vteřinu a v rozdělení mluvního tempa se shoduje s Mayerem. Dodává ale i velmi rychlé

¹⁷⁸ Sprechgeschwindigkeit

¹⁷⁹ Duden Band 4 2009, s. 1206.

¹⁸⁰ <http://www.ims.uni-stuttgart.de/phonetik/joerg/sgtutorial/glossardata/sprechgeschw.html>

¹⁸¹ <http://www.stimmeundberuf.de/Newsletter/newsletter3.html#top3>

mluvní tempo, které je podle něj v rozmezí 300 až 400 slov za minutu. Zároveň však zmiňuje, že u starších lidí se hranice srozumitelnosti sdělení pohybuje už kolem hranice 200 slov za minutu.¹⁸² V analýze uvedeme průměrný počet slov za minutu.

3.4.5 Dílčí závěr ke zvukové rovině

Tabulka č. 6

Druh porušení	Porušení normy	Výskyt ve zpravodajství ARD	Průměr na příspěvek
Porušující neutralitu	Pauzy důrazové	20	50%
Porušující neutralitu	Důrazy	20	50%
Porušující informativnost	Mluvní tempo		138 slov/minutu

V rámci zvukové části jsme tedy neanalyzovali příliš mnoho jevů. V analyzovaném vzorku se neobjevil ani jeden případ onomatopoeie a aliterace. S mizivým výskytem těchto dvou jevů ve zpravodajství jsme počítali. A to především z toho důvodu, že onomatopoeie se dnes užívají především v poezii a próze. Co se týče aliterace, předpokládali jsme, že ve zpravodajství ARD se sice mohou vyskytnout i jiné funkce než jen funkce informativní¹⁸³, ale neočekávali jsme, že by se zde uplatňovaly právě prostřednictvím aliterací.

Výskyt kontaktních pauz byl taktéž nulový. Malý výskyt jsme však už zaznamenali u pauz důrazových a s nimi spojených důrazů. Průměrné mluvní tempo se pohybuje v povolených mezích. Mluvní tempo jednotlivých moderátorů a reportérů se pohybovalo zhruba od 115 až do hraničních 200 slov za minutu¹⁸⁴. Z limitů se vymykal jen reportér Rolf-Dieter Krause, jehož mluvní tempo se pohybovalo kolem 210 slov za minutu, což už je tempo vysoké a špatně srozumitelné.

¹⁸² Berger 1997, s. 53.

¹⁸³ Malá uvádí, že aliterace se vyskytují především v reklamě či publicistice.

¹⁸⁴ Reportérce Andrei Zückert jsme naměřili mluvní tempo 114 slov za minutu.

4 Závěr

V úvodu jsme si stanovili za cíl, zjistit, zda zpravodajství německé veřejnoprávní stanice ARD dodržuje nebo nedodržuje zásady informační kvality. Zjistit jsme chtěli rovněž to, v jakých rovinách toto porušení je, a které konkrétní výrazové prostředky porušující informační kvalitu v těchto rovinách vystupují.

V lexikální rovině byl výskyt jednotlivých porušení nejmarkantnější ze všech jazykových rovin. Zvýšený výskyt jsme zaznamenali především u prvků porušujících neutralitu (205 výskytů), což je dáno především větším počtem přítomných publicismů (62 výskytů) a metafor (50 výskytů). Ve zkoumaném vzorku se však často objevovala i hodnotící slova (36), frazeologismy (26) či metonymie (23). Co se týče jevů porušujících informativnost sdělení, byl jejich výskyt ve sledovaném vzorku téměř třetinový (78). Nejvíce přitom byly zastoupeny internacionalismy (50), za zmínku stojí i patnáct odborných termínů porušujících informativnost.

Syntaktická část vyšla z naší analýzy co do počtu odchylek od zásad informační kvality nejlépe. Celkový počet porušení byl pouze 36. Hojnější zastoupení v tomto čísle měly přitom především věty tázací (16) a prolepse, neboli zpětné odkazování (11). Kromě jedné katachreze porušující informativnost šlo v ostatních 35 případech už ryze o porušení neutrality sdělení.

V rámci textové roviny jsme se nejprve zabývali textovými komponenty porušujícími informační kvalitu, kterých se vyskytlo dohromady 67. Z toho bylo nejvíce citací a parafrází podporujících tvrzení (34) a také citací a parafrází obecných původců (23). Dalším bodem naší analýzy v textové rovině bylo zkoumání textových modelů. Zde jsme se setkali s dvaceti čtyřmi případy porušení, přičemž nejhojněji jsou v tomto čísle zastoupeny vyprávěcí (11) a úvahový (8) postup. Co se týče textových vzorců, jen v šestnácti případech z celkových 63 sdělení jsme zaregistrovali, že jde o vzorec, který není zpravodajský. Kromě jedné fíčrové zprávy šlo o 15 žánrově nezačlenitelných sdělení, z nichž se ve většině případů jednalo o sdělení složené ze zpravodajského sdělení s úvahovými či analyzujícími prvky v závěru. Celkově jsme se tedy v textové rovině setkali s 91 porušeními informační kvality, přičemž většina z nich

(67) jsou textové komponenty spadající do oblasti neutrality. Počítali jsme je však i v rámci porušení pravdivosti a vyváženosti sdělení. Tyto dvě oblasti totiž mohou porušovat také.

Ve zvukové části jsme se zabývali jen menším počtem jevů, které mají potenciál porušovat informační kvalitu. Z těchto jsme se ve sledovaném vzorku setkali s důrazovými pauzami a důrazy. Měřili jsme také mluvní tempo. Důrazových pauz se ve vzorku zpravodajství ARD vyskytoval stejný počet jako důrazů (20), což může ukazovat určitou závislost výskytu důrazu a důrazových pauz. Mluvní tempo bylo standardně vysoké (138 slov/min.). Celkově jsme se tedy ve zvukové rovině setkali pouze se čtyřiceti porušeními neutrality.

V rámci analýzy jsme zpracovali i celkové počty porušujících prvků v rámci jednotlivých aspektů informační kvality.

V úvodu jsme se zmiňovali i o funkci zpravodajství, která – aby neporušovala zásady informační kvality – má být naplněna čistě informativně. V rámci naší analýzy jsme se však setkali i s jevy, které plnily ve zpravodajství jiné funkce. Těchto jevů však bylo minimum. Šlo především o funkci zábavní, se kterou jsme se setkali zejména v případě fičrové zprávy a některých vyprávěcích postupů. Dále se pak vyskytla i funkce persvazivní, kterou nesly úvahové slohové postupy a na úrovni lexika především hodnotící slova.

Je nám jasné, že jeden týden zpravodajství je pro analýzu jen malý vzorek. Uvědomujeme si také možnost provést v budoucnu na základě teorie i komparaci dvou televizních stanic z německy mluvícího prostředí, z nichž jedna by byla veřejnoprávní a druhá komerční, sledovat při této analýze i obrazovou rovinu a zvukovou rovinu rozebrat více. V dnešní době elektronických médií bude podobné téma zahrnující obsahovou či jazykovou analýzu vždy zajímavé.

5 Seznam použité literatury a internetových zdrojů

5.1 Literatura

- BARTOŠEK, Jaroslav: *Tlak profese – specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky*. NŘ 85, 2002, č. 1, s. 68-78.
- BEČKA, Josef Václav: *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992. 467 s.
- BEČKA, Josef Václav: *Sloh žurnalistiky*, Praha: Novinář, 1986. 254 s.
- BERGER, Lutz: *Musik, Magie und Medizin*. Stuttgart: Junfermann, 1997. 260 s.
- ČECHOVÁ, Marie a kol.: *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. 342 s.
- DUDEN VERLAG: *Band 4 – Die Grammatik*. Mannheim: Bibliographisches Institut, 2009. 1344 s.
- DUDEN VERLAG: *Deutsches Universalwörterbuch*. Mannheim: Bibliographisches Institut AG, 2007. 2016 s.
- FLEISCHER, Wolfgang: *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1982. 250 s.
- FLEISCHER, Wolfgang; MICHEL, Georg: *Stilistik der deutschen Gegenwartssprache*. Leipzig: Bibliographisches Institut, 1977. 394 s.
- HAUSER, Přemysl: *Nauka o slovní zásobě*. Praha: SPN, 1980. 192 s.
- JÍLEK, Viktor: *Lexikologie a stylistika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 148. s.

- JÍLEK, Viktor: *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 171 s.
- JÍLEK, Viktor: *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. 120 s.
- KÖNIG, Werner: *dtv- Atlas Deutsche Sprache*. München: Deutsche Taschenbuch Verlag, 2001. 256 s.
- KUNZCIK, Michael: *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. 307 s.
- LA ROCHE, Walther de: *Einführung in den praktischen Journalismus : mit genauer Beschreibung aller Ausbildungswege : Deutschland, Österreich, Schweiz*. München: List, 1992. 251 s.
- LOTKO, Edvard: *Kapitoly ze současné rétoriky*. Olomouc: Univerzita Palackého 2009. 202 s.
- MALÁ, Jiřina: *Einführung in die deutsche Stilistik*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 156 s.
- MANGOLD, Max a kolektiv redakce DUDEN: *Band 6 - Aussprachewörterbuch*. Mannheim: Bibliographisches Institut, 1990. 892 s.
- MCNAIR, Brian: *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál, 2004. 184 s.
- MC QUAIL, Denis: *Úvod do teorie masové komunikace: S českou předmlouvou Jana Jiráka*. Praha: Portál, 2002. 447 s.

- OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999.
- OSVALDOVÁ, Barbora, a kol. *Zpravodajství v médiích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001.
- ROMPORTL, Milan: *Nástin fonetiky jazyka německého*. Praha: SPN, 1968. 57 s.
- SANDHOP, Martin; SCHÄFER, Stefan: *Einführung in die Phonetik und Phonologie des Deutschen*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. 259 s.
- STRAHL, Vlastimil: *Novinář před mikrofonem*. Praha: Univerzita Karlova Karolinum, 1993. 118 s.

5.2 *Internetové zdroje*

- *ARD* [online]. 2011 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.ard.de>>
- *Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache* [online]. 2008 – 2011. Dostupní z WWW: <<http://www.dwds.de>>
- *Universität Stuttgart, Institut für Maschinelle Sprachverarbeitung* [online]. 2011 [cit. 2011-04-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.ims.uni-stuttgart.de/phonetik/joerg/sgtutorial/glossardata/sprechgeschw.html>>
- *Evropský sociální fond v ČR* [online]. 2008 [cit. 2011-04-04]. Evropský sociální fond v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/evropsky-socialni-fond-v-cr>>.
- *Stimme und Beruf* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.stimmeundberuf.de/Newsletter/newsletter3.html#top3>>

- *Universität Potsdam* [online]. 2011 [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW: <http://www.uni-potsdam.de/u/slavistik/vc/rlmprcht/textling/comment/funktionalstile_alltagsverkehr.htm>

6 Seznam obrázků a tabulek

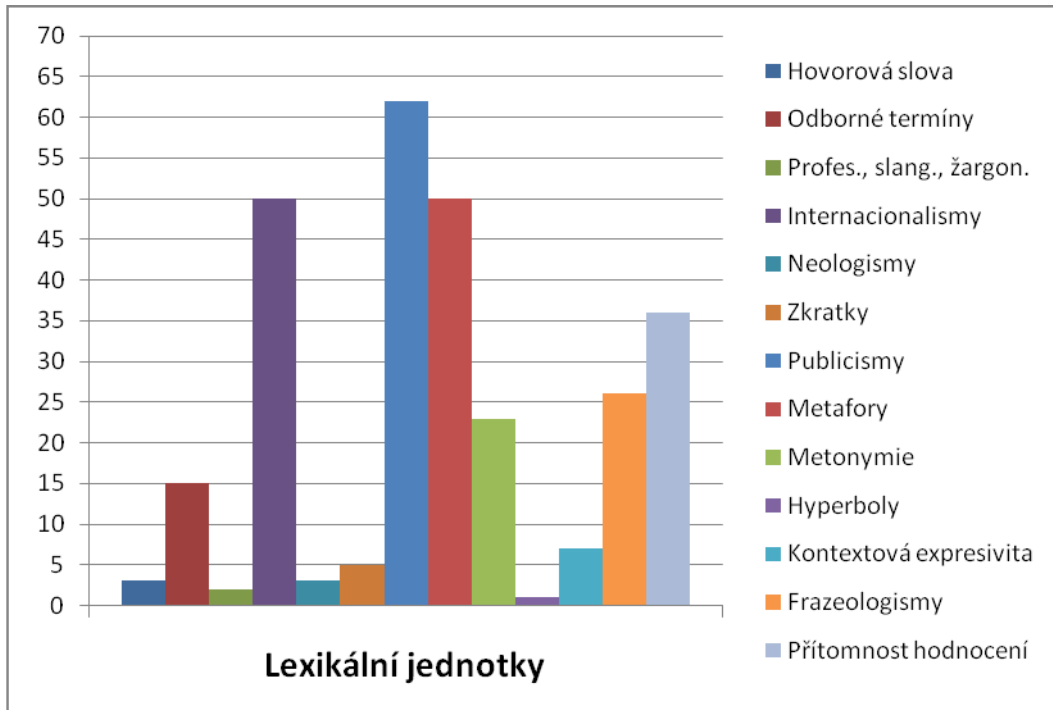
Obrázek č. 1: Westerstáhlova kritéria objektivty	14
Tabulka č. 1: Výsledky analýzy lexikální roviny	36
Tabulka č. 2: Výsledky analýzy syntaktické roviny	44
Tabulka č. 3: Výsledky analýzy textových komponentů.....	49
Tabulka č. 4: Výsledky analýzy textových modelů	53
Tabulka č. 5: Výsledky analýzy textových vzorců	56
Tabulka č. 6: Výsledky analýzy zvukové roviny	65

7 Přílohy

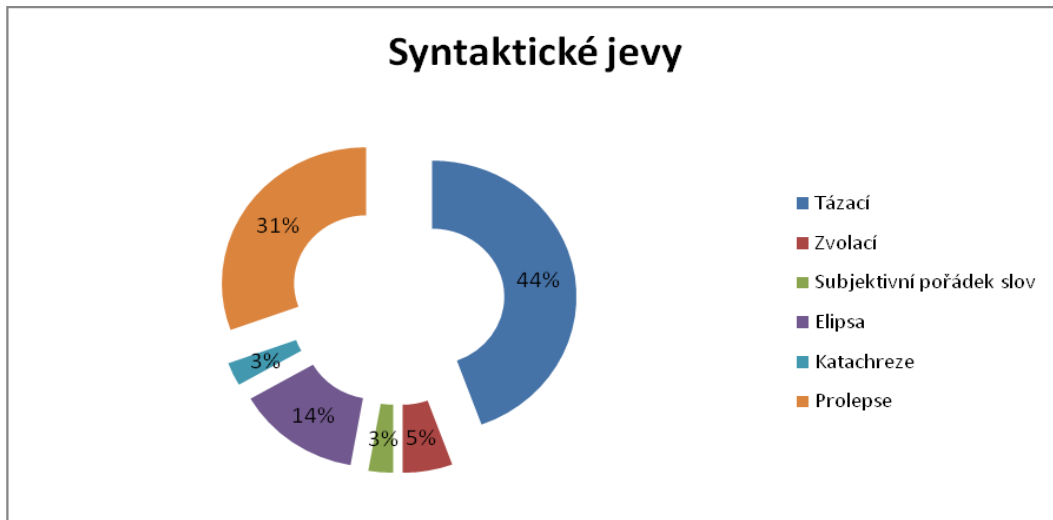
7.1 Seznam příloh

Graf č. 1: Lexikální jednotky.....	72
Graf č. 2: Syntaktické jednotky	72
Graf č. 3: Textové komponenty	73
Graf č. 4: Textové modely.....	73
Graf č. 5: Textové vzorce	74
Graf č. 6: Porušení jednotlivých rovin jazyka	75
Graf č. 7: Porušení jednotlivých aspektů informační kvality	75

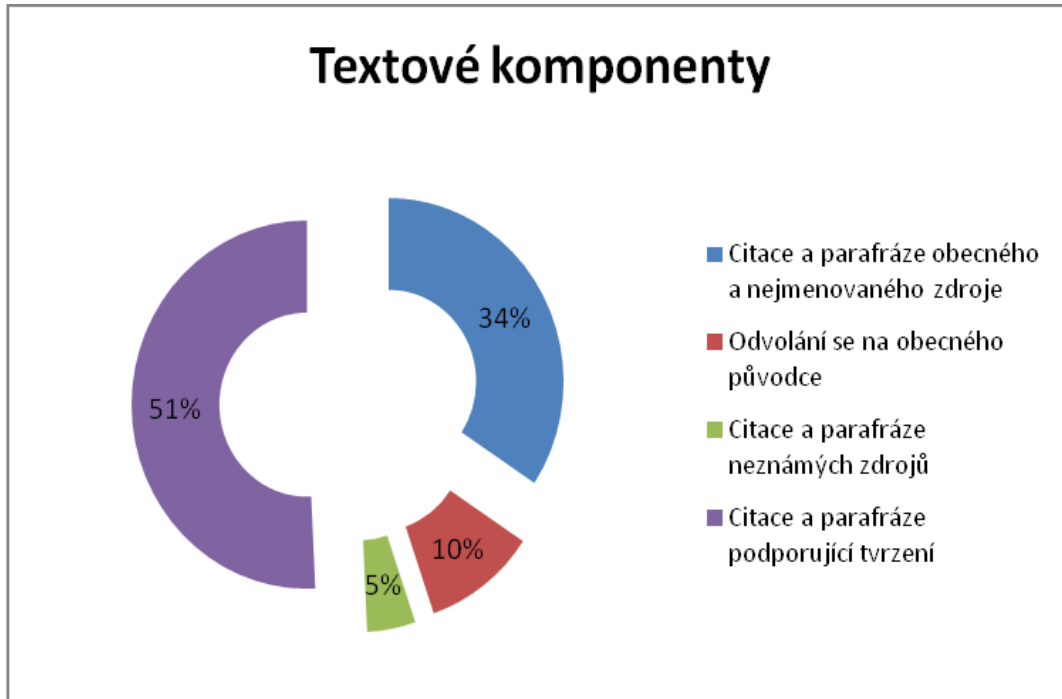
Graf č. 1

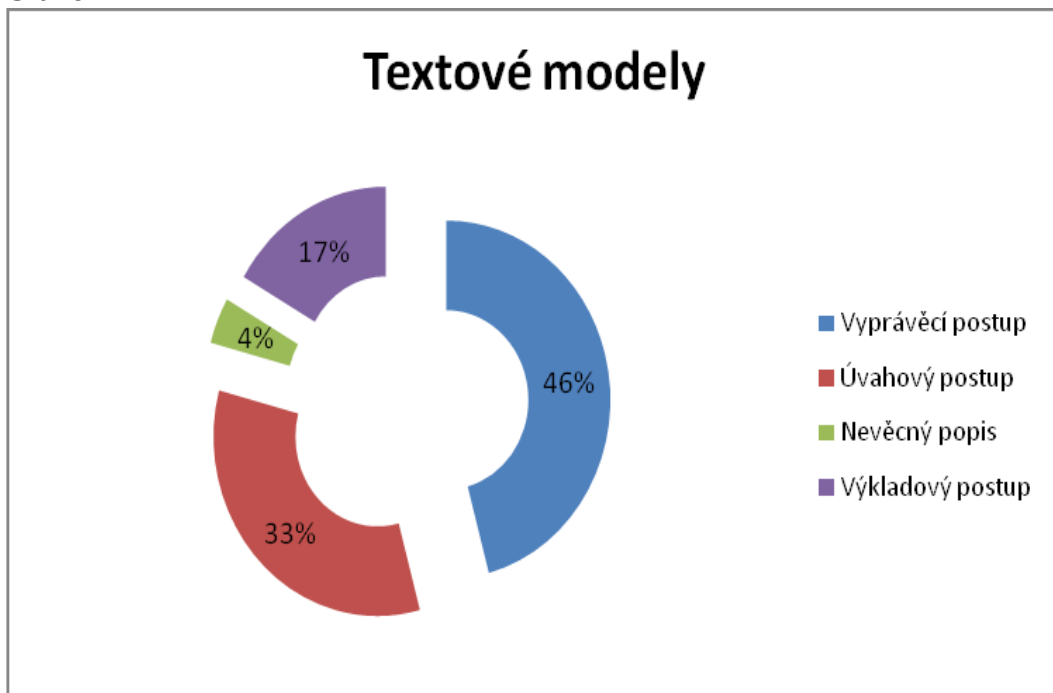
Graf č. 2

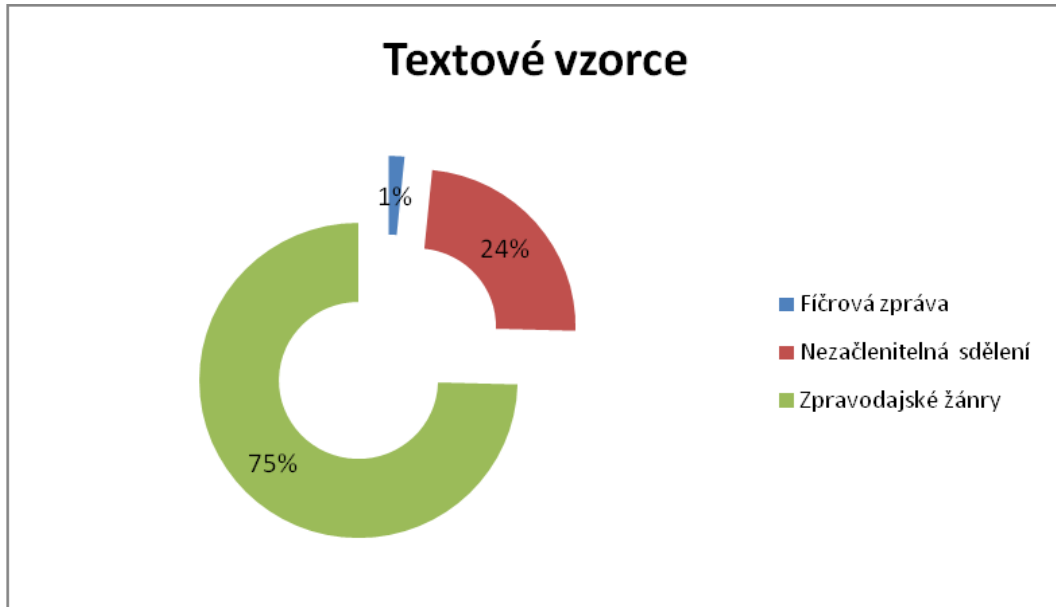
Graf č. 3

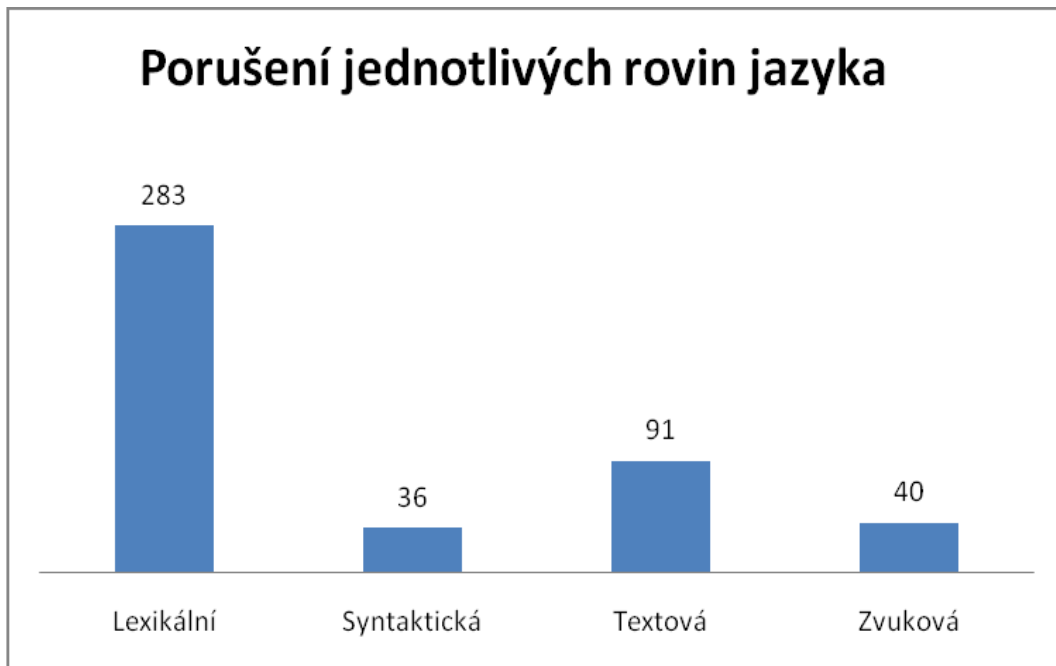
Graf č. 4

Graf č. 5

Graf č. 6

Graf č. 7

